

Konferencia-szám.

SZERKESZTŐSÉG, KIADÓHIVATAL ÉS NYOMDA

Cluj-Kolozsvár, St. Báron
2. Pop. (Brassai-utca) 10.Telefon: Szerkesztőség
Kiadóhivatal — 977
E. N. Sz. — 558A kéziratok kizárólag a
szerkesztőséghez cím-
zendők. Kéziratokat nem
dunk vissza.

UJ KELET

ZSIDÓ POLITIKAI NAPILAP

Egy évfolyam	750
Egy hónapra	380
Negyed évre	280
Egy napra	70
Egy év árát árszámvetés- varon és vidéken is 3 lei	
Bukarestben	350

Csehszlovákiában	
Egy hónapra	250
Egy szám	150

1924 szeptember 9 Kedd

Cluj-Kolozsvár * VII. évfolyam * 204. szám

5684. Elul 10

Situatia evreimei ardelene după cei dintâi cinci ani dela Unire

Cuvântarea de deschidere a congresului al 5-lea al Uniunii Naționale Evrești din Transilvania, Bănat, Crișana și Maramureș în Oradea-Mare, ținută la 7 Septembrie 1924 și rostită de președintele D-l Iosif Fischer

Domnilor!

Prin ul meu salut îl adresez onorabililor reprezentanți ai autorităților, cari prin prezența lor dau o deosebită însemnătate întrunirii noastre. Prețuim mult această deosebită einste și țin ea să le mulțumesc din inimă pentru bunăvoință în urma căreia s'a permis ținerea adunării noastre dela care noi acceptăm mult bine și rezultate favorabile pentru consolidarea țării.

Cred Domnilor că este binevenit, ca eu această ocazie să arăt în linii mari situația politică, economică și culturală în care se găsește azi Evreimea din acest teritoriu.

Evreimea în situația nouă

Faptul istoric al Unirii a găsit evreimea de aci într'o situație cu totul deosebită.

Așa numitul curs al asimilării și-a realizat opera aproape în întregime. Evreimea din vechea Ungarie s'a contopit cu desăvârșire în națiunea dominantă de atunci. Ea devenise o parte aproape organică a așa numitei națiuni politice și în același timp cultura maghiară a străbătut atât de adânc masele evrești, că timp îndelungat mulți dintre evrei au fost pionierii culturii maghiare.

Revoluția cea mare a sufletelor însă, ivită în urma războiului, a rupt zăgazurile forțelor naționale și așel puternic curent de dreptate, prin care s'a recunoscut tuturor popoarelor și națiunilor dreptul la o existență proprie, n'a rămas fără influință și asupra poporului evreesc. A urmat, cece până aci s'a crezut de irealizabil: marile mase evrești trezindu-se la conștiința lor de popor deosebit, au dărâmat idolii străini din sufletul lor, poporul evreesc s'a regăsit pe sine însuși și din nou a devenit oea ce printr'o dezvoltare naturală trebuia să fie: Evreu.

Și într'adevăr, aș fi nerecunoscător dacă eu această ocazie n'aș constata că după unire autoritățile românești au recunoscut în întregime ei marea importanță a transformării sufletuștii a evreimii. Trebuie să recunoaștem că toate străduințele noastre susținute cu singurul scop ea să readucem poporul nostru la cultura sa evrească, să răspândim limba noastră strămoșească, limba ebraică, să angrenăm poporul nostru în marea renaștere a întregului popor evreesc, zie toate aceste străduințe, în împrejurările de atunci au fost cu sinceritate ajutate de către autoritățile românești.

S'a dovedit în întregime mai târziu eumeș această atitudine a fost un act de mare înțelepciune politică. Evreimea în totalitatea ei s'a conformat cu pricepere noii formațiuni de stat. Evreimea cu forța sa economică încă virulentă în așel timp a contribuit în bună parte la readucerea edificiului economic al acestui stat hărăzit de toate consecințele războiului și a revoluțiunii. Iar prin atitudinea sa politică înțeleptă, prin adaptarea sa la noua situație, prin acordarea năzuințelor sale culturale cu interesele statului, a liniștit spiritele, contribuind în mare măsură la crearea acelei situații liniștite, din care urma să răsară sămânța dezvoltării consolidării a statului: înțelegerea reciprocă a popoarelor.

Oricine va privi cu obiectivitate munea depusă de atunci și până azi decătră evrei, va trebui să constate că atât evreimea în totalitatea ei cât și fiecare evreu n'a lucrat decăt în

interesul consolidării statului. De atunci și până acum însă evreimea a ajuns de nenumerate ori în situații cât se poate de critice. În cursul cuvântării mele voiu îndrăzni ca să amintesc și acele nemeritate suferințe suportate de către evrei, dar țin să amintesc că în ciuda tuturor acestora evreii nici pe un moment nu s'au dat înlături ca să luereze și pe mai departe în interesul consolidării statului aducând și jertfe pentru realizarea acestui scop.

Lupta cu mijloace legale

Dușmanii noștri ne scuză mereu că noi mergem cu doleanțele noastre în fața străinătății și stricăm creditul statului. Ei bine, noi nu numai odată am dovedit prin fapte contrarul. Și cu ultima ocaziune când o misiune a antantei a venit în Ardeal pentru cercetarea situației minorităților, ea unul dintre reprezentanții evreilor am fost întrebat că ce arame doleanțe aș putea eu să enumăr în numele evreimii. Cu indignare am respins această întrebare și am declarat:

— Domnilor, dacă aveți ceva de comunicat unele doleanțe, acestea le rezolvăm între noi. Nu este nici o nevoie ca noi să cerem remedierea durerilor noastre dela alteineva decăt dela autoritățile noastră legale.

Acestea le-am spus. Și ea bun cetățean român nici nu puteam spune altceva. În momentele acestea însă totuși mi se strânga inima de durere. Abia trecuseră câteva zile de când salbatice manifesteții antisemite au sdruincinat liniștea evreimii, abia trecuseră câteva săptămâni de când guvernul interzisese întrebuințarea limbii ebraice în școlile noastre, de când școlilor noastre li s'a retras dreptul de publicitate. În acel moment toate aceste dureri îmi ardeau în suflet.

Eu însă n'am să uit nici odată și nici un evreu nu va uita că această țară este și țara noastră, că pretinzând drepturile cuvenite fiecărui cetățean înțelegem să-ne îndeplinim și toate datoriile, că vrem să lucrăm pentru interesele statului și dacă avem de luptat, numai prin mijloace constituționale vrem să luptăm pentru acele drepturi cuvenite nouă pe cari însă niciodată nu vom înțelege să le punem în discuție. Noi nu dorim și nici nu voim ca prin puntea oferită de misiunile străine, ci voința noastră fermă este ca prin forțele noastre proprii să ajungem în cetatea egalității de drept a tuturor cetățenilor români fiind convinși că una dintre cele mai puternice bastioane ale ei este fidelitatea evreimii către stat și respectarea necondiționată a ordinii publice. La clădirea și apărarea acestei cetăți cărăm și noi pietrele zi de zi, nu silim fiind ci din convingere și bună voință și chiar de aceea avem dreptul de egalitate de drept și de tratament cuvenită ziditorilor și apărătorilor.

Situația politică

Și să vedem cum stăm acum cu chestiunea egalității de drept. Să cercetăm în primul rând partea politică a chestiunii. Dacă vrem să fim drept și în calitatea mea de reprezentant al unuia dintre cele mai mari organizațiuni evrești din această țară nici nu mi pot permite să ascund realitatea sub nici o formă — nu pot face o locană satisfăcătoare despre situația politică a evreimii. În primul rând: avem noi drept electoral? Ultimele alegeri s'au făcut în baza listelor completate cu atâtea lipsuri încă de

către Consiliul Dirigent. În aceste liste numai în mod răzeș găsim ici colea câte vre un evreu, astfel că noi n'am putut să exercităm dreptul nostru de vot.

Avem noi purtători de cuvânt în parlament?

Nu ne-a fost posibil ca măcar un singur deputat să ne alegem care să ridice cuvântul său pentru durerile noastre, care să lumineze reprezentanța țării despre dorințele, doleanțele și necesurile noastre.

Suntem noi reprezentați în officii? Iei colea găsim câte un funcționar evreu, dar nici în drăniștrăie, nici în justiție și nici în alte locuri copiii noștri nu primesc plasarea cuvenită prosperii lor.

Și ca o dureroasă coroană a tuturor acestora avem în fața noastră chestiunea cetățeniei. Sunt îndesjuns cunoscut toate măsurile, cari ne îngreunează legitimarea cetățeniei cuvenite nouă tuturor și cu toate sfertările noastre încă nu e înăturat pericolul, ea încă multe mii dintre conaționalii noștri, la sfârșitul spinosului drum al legitimării să se aleagă cu martirul lipsei de țară.

În fine nu pot da uitării nici jignirile ce se aduc evreilor prin restrângerea dreptului lor de a se muta liber dintr'un loc într' altul. Dacă azi un evreu nu-și poate câștiga traiul în locul său unde se găsește, n'are alt drum decăt emigrarea. În alte localități ale țării el nu-și poate câștiga domiciliu. Cu toții concuștem enorma greutate ce ni se pune în acordarea certificatelor de domiciliare și că în unele locuri este egal cu imposibilul ca un evreu să poată ajunge la un brevet de industrie. La ce bun să fi să mai vorbesc despre ilegalitatea acestei restricțiuni?

Criza economică

În mijlocul tuturor acestora și în mare parte din cauza lor situația economică a evreilor din zi în zi este tot mai insuportabilă. Criza economică generală în sine a sdruincinat și până azi o mulțime de existențe. Iar dacă directivele politice noastre economice nu se vor schimba, putem afirma cu siguranță că nenumerate existențe vor fi zi de zi distruse și nu numai în dauna acelor nenorociți particulari ci în detrimentul întregului stat. La munca de distrugere a existențelor evrești pe lângă nefasta criză economică în mare măsură se mai adaugă și faptul că prin reforma agrară o mulțime de agrarieni evrei și-au pierdut pământul lor, iar în schimb este foarte redus numărul acelor evrei cari au fost împărțași de binefacerile reformei agrare. Un alt grup al evreimii dela sate și-a pierdut până de toate zilele prin revocarea în mare a brevetelor de vânzare a spirituoaselor, în schimb din cauzele deja amintite, familiilor rămase fără existență le-a devenit imposibilă strămutarea și plasarea lor la oraș. Față de toate acestea un contingent foarte însemnat de contribuabili se recrutează din rândurile evreilor și grelele sarcini de impozite aruncate asupra contribuabililor evrei, într'un mod care nu este în proporție cu capacitatea economică a întreprinderii, aduce desamemi în multe cazuri răsturnarea întregului bilanț economic al contribuabilului.

Restricțiuni culturale

În ceace privește situația culturală a evreilor, larga cunoștință a tuturor măsurilor restrictive luate în contra dezvoltării noastre cul-

turale mă scutește de a le aminti rând pe rând: dreptul de publicitate al școlilor noastre s'a detras instructia în limba ebraică a fost înlăturată din toate materiile afară de religie; este deasemeni cunoscut că copiii noștri sunt excluși de la cercetarea altor școli confesionale. Aplicarea acestei dispoziții în unele locuri este egală cu nimicirea oricărei posibilități ca băieții noștri să poată cerceta școala. Nici măcar instructia primară a elevilor noștri nu se poate face nici în mod transitor în limba maternă iar în școlile noastre medii despre această nici vorbă nu poate fi. Or toate aceste fapte sunt în dauna instructiei în fond și în dauna culturii în genere astfel că poporul nostru, un popor al cărții, care nici odată nu a cunoscut analfabetismul, prin asemenea măsuri se găsește pe panta periculoasă a retrogradării sale culturale. Să adăugăm acum la toate acestea măsurile artificiale ce se întrebunțază pentru a crea cât mai multe greutăți instructiei universitare superioare a copiilor noștri și cred că prin acestea în linii generale vom avea în fața noastră icoana acelei decadente culturale care își aruncă umbra încă de pe acum.

Excese antisemite

În aceste timpuri extrem de serioase, când evreimea trebuie să lupte cu toate forțele încordate pentru înlăturarea relelor economice și culturale, ea mai are să lupte cu încă un dușman mare: cu antisemitismul și de zi în zi tot mai înapăimântător. Aproape sunt trei ani de când s'a pornit încoace evreilor o agitație puternică. Pe lângă agitația socială mii de foi volante încărcate cu afirmațiuni de mult combătute răspândesc încontinuu veninul cu care se încearcă infectarea sufletului poporului românesc atât de blând, pentru că prin acestea să determine acest popor la acțiuni antisemite pozitive contra populației evreiești. Degeaba ne-am ridicat noi cuvântul de protestare, degeaba au fost toate sforțările noastre pentru auzul autorităților să pună capăt la timp acestei periculoase agitații. Nu s'a luat nici o măsură. Rezultatul care e? N'avem liniște pe stradă, nu suntem în siguranță în căătoriile noastre, pentru acești oameni iaduși în eroare a dispărut și sfințenia bisericii. N'avem siguranța persoanei noastre, n'avem siguranța averei și suntem la așteptarea liberă dispoziție a acestor agitatori lipsiți de conștiință. Și ce este cât se poate de trist bacilul acestei continue agitații a străbătut până și în rândul intelectualilor, astfel că este în pericol acea solidaritatea omenească, care fără considerare la rasă și religie pune la adăpost pe omul de cultură din veacul nostru față de sistemele medievale folosite de agitatorii anti-

semitismului activ contra populației evreiești. Durere, d la autorități până în zi de azi nu am primit acel ajutor eficient la care avem dreptul nu numai în baza drepturilor omenești, dar și deosebi în baza legilor cari înțeleg să asigure drepturi egale cetățenilor. Fără îndoială în unele părți au oritatăile au iut să fie înălțimea chemării lor și au împiedecat în momentul oportun explozia sentimentelor. Dar fapt e și acela că în multe locuri nu s'au luat măsurile necesare pentru ca excesele antisemite să fie împiedecate și reprimite la timp. Și nu e nimic mai natural decât că o asemenea atitudine a fost o încurajare pentru cei îndărățiți și astfel au c ntiunat cu tot mai multă putere abuzurile lor.

Cred că este cu totul fără nici un rost a zgom să mă ocup cu acele argumente pe cari de obicei le folosesc agitatorii pentru legitimare a țiunii lor. Și de altfel de ce m'as ocupa? Ca asemenea argumente se folosesc cele mai flagrante falsificări de istorie, dovedite de sute și mii de ori, întreg arsenalul calomniei și al înducerii în eroare și cu toate că dovezi contrarii s'au adus nenumerate, totuși aceste argumente se aduc și se aștează din nou. Cel lipsit de cunoștință poate fi luminat, eroarea se poate explica, neadevărul se poate dovedi, cel indus în eroare se poate aduce pe calea cea bună, dar acela care greșește numai pentru că vrea, acel care crede neadevărul uile numai pentru că vrea să le răspăndească, față de asemenea oameni nici încercarea de a-i convinge și nici oratoria nu este armă: D lor, cu ura sălbatecă nu se poate d scuta.

Avem încredere în poporul român

Și chiar din motivul că antisemitismul își câștigă întregul său avânt din pasiuni oarbe, eu cred că după cum a venit ca un vifor, tot ca un vifor va și trece. Eu am încredere în judecata clară și adevărată a poporului român, am încredere că în foarte scurt timp va recunoaște efectul veninului ce i se altoește zi de zi prin antisemitism și care în definitiv nu va aduce numai slăbirea evreilor ci în același timp și un pericol grav asupra întregii țări. Judecata clară a poporului românesc va găsi în curând contradicția acestei otrăvi, care strică la toți și aduce folos numai acelora cari trăesc din răspândirea ei.

Și cu toate că această convingere a mea este indestructibilă, totuși simt că este datoriu mea să accentuez, că guvernului nu-i mai este permis să tolereze aceste atrocități, cari sunt o rușine, nu-i este permis să mai suferă această voită acțiune de otrăvire a tuturor izvoarelor sufletesti, pentru că dacă totuși ar suferi-o și n'ar interveni cu toată puterea autorității de

stat contra acestor machinațiuni periculoase, în acest caz sunt nevoit, să o spun pe față că el devine direct responsabil pentru toate aceste excese, despre cari și până azi stau ca vie dovedă o viață nevinovată stânsă cu brutalitate, altaru în ruine și există distruse.

Domnilor! În linii cât se poate de generale am încercat să arăt situația în care se găsește Evreimea de aci. Unul, dintre scopurile principale ale acestei întruniri va fi ca față de această situație să găsim calea mijloacelor legale pentru înlăturarea ei și suat coavins că înțelepciunea D V va găsi drumul adevărat, pe care va trebui să l urmeze întreaga evreimea.

Telegrama către Maestatea Sa

În această situație grea a noastră să ne îndreptăm privirea cu deplină încredere și adevărată supunere către Maestatea Sa Regele României. El iubeste deopotrivă fiesare locuitor al acestei țări. Izvorul sincerii noastre încredere nu este numai tradiționala noastră supunere față de Rege în care am fost crescuți de către moșii și strămoșii noștri, ci și Domnia înțeleapă a Marelui nostru Rege. Să ne adresăm deci cu nețărmurită încredere către Maestatea Sa și propun ca să trimitem preasupusul nostru salut Maestății Sale și Augustei Sale Familii prin următoarea telegramă:

Șefului de cabinet al Maestății Sale Ferdinand I.

Sire!

Delegații Uniunii Evreilor din Ardeal Bănat, Crișana și Maramureș întruniți în conferința anuală în Oradea-Mare cu adâncă supunere vin ca să exprime sentimentul de fidelitate al întregii Evreimi față de Maestatea Voastră, față de Maestatea Sa Regina și față de Augusta Voastră Familie. Cu nețărmurită încredere ne îndreptăm către Voi Sire când o mișcare antisemită fără de margini periclitează existența noastră personală și materială și când nici altarele noastre nu mai sunt sigure. Îngrijiiți de viitorul acestei țări și ca toată dragostea noastră de țară crem ajutorul Vostru Sire rugându-Vă să binevoiți a îndruma Guvernul Vostru să ia măsuri urgente și eficiente pentru suprimarea exceselor antisemite, cari periclitează existența poporului evreesc.

Implorăm ajutorul Cerului asupra Voastră Sire asupra Maestății Sale Regina și asupra Augustei Voastre Familii și ne rugăm să aveți o Domnie lungă și norocoasă.

Din încredințarea conferinței:

Dr. Iosif Fischer președinte

Megnyilt az Erdélyi Zsidó Nemzeti Szövetség ötödik konferenciája

Több mint kétezer ember vett részt a megnyitó ülésen. Fischer József dr. elnöki beszéde az erdélyi zsidóság helyzetéről öt évvel az egyesülés után. Megválasztották a konferencia vezetését

(Oradea-Mare-Nagyvárad, szeptember 7. Az Uj Kelet tudósítójától.) A városban az ünnep mo-selya ül. Az ünnep nap dunskevű sugara úgy ömlik el a casinos utcákon és tereken, mint aranyló máz. A felhőtlen ég ragyogó-tiszta azurjára élesen rajzolódik a város jellegzetes tornyai és a Körös felett alig észrevehetőn még ott lebegnek az éjszaka elszálló párái. Vasárnap ellenére már a kora reggeli órákban olyan sürgős-forgás van, mintha lakodalomra készülne az egész város. A volt Bákóci-ut mély süléből az állomás felől időről-időre hosszú kocsisor fut ki a Bémer-térre újabb és újabb jövevényekkel. Minden vonat, amely ma befut a pályaudvarra, a vendégek százaival kedveskedik Váradnak, Talán tulságos is ez a kedveskedés. Különös és nem éppen szerencsésnek mondható véletlen folytán ma három országos jellegű összejövetel is van Váradon, ami még ennek a barátságos városnak vendéglátó képességét is alapos próbára teszi. A hotelek zsufoltságig megteltek, a portások hajukat tépik és még egyre érkeznek delegátusok az ország minden részéből. Ma nyílik meg a kereskedelmi és iparkamarák országos kongresszusa. Ma zajlik le a grafikai munkások országos dalosversenye és főként ma veszi kezdetét az Erdélyi Zsidó Nemzeti Szövetség ötödik konferenciája. A legtöbb látogatót a mi konferenciánk hozza a városba. Az első hajnali yasuttal indult meg a népvándorlás és szakadatlanul tartott a delegátusi expressz. Elsőnek robbogott be Kolozsvár az éjjeli gyorsal, azután jöttek sorba Temesvár, Lugos, Arad, Brassó, Sziget, Szatmár, stb., — minden város, minden kis csoport

elküldte a maga követit a cionista konferenciára.

Az utca képe egyre változatosabb lesz. Barátok, rég nem látott ismerősök, a közös eszme testvérei találak egymásra. Meleg, olykor megható üdvözlések és érdeklődések, véget érni nem akaró kérdézőkérdeések és beszámolók. Az erdélyi cionista konferenciák immár jól ismert, otthonos baráti légkörre utal fel, amelynek izét és hangulatát sehol sem lelhetjük fel, csak éppen ezeken a konferenciákon. Ami azonban az idei konferenciának különös báját és felejtethetetlen vonzerőt kölcsönöz, az az úde keret, amelyet a zsidó ifjúság tömeges felvonulása ad neki. Fialat Aviva-lányok és tányérsapkás Barissziánusok, botos cserkészek és kemény, izmos futballisták trissen hullámzó csoportjai adják meg az ötödik konferencia impozáns külsejének karakterét.

A váradiak álmélkodó szemmel figyelik ezt a nyüzsgő sokaságot, a kipirult, kedves, fiatal arcokat, amelyeken a várakozás boldog izgalma ül. Még a legelvakultabb agudisták sem tudják elnyomni magukban a meglegedett mosolyt, amikor a délelőtti verőfényben feszes, katonás tartással bevonulnak a kolozsvári zsidó cserkészcsoportok. Vannak még hitetlen, konok tagadói a zsidó gondolatnak ebben a városban, de a fiatalság lenyűgöző ereje előtt nekik is meg kell hajolniok. Ennek a konferenciának sorsát és sikerét az ifjúság döntötte el. Már jóval a megnyitás előtt mindenki érezte, hogy a váradai konferencia sulyban és imponáló megjelenésében tul fogja szárnyalni az összes eddigieket.

A konferencia rendezésének emberfeletti munkát kellett végeznie, hogy minden simán és zökkenő nélkül legyen lebonyolítva. Több mint nyolcszáz ember érkezett a konferenciára, akiknek utbaigazítása és elhelyezése páratlan szervező energiát és leleményességet követelt. A vendégeknek csak kis hányadát lehet szállodákban elhelyezni, a többiek részben magánlakásokban, részben a közeli Félix-fürdőn nyertek elhelyezést.

Noha a zsidó sporttűnépesség, amelyekről lapunk más helyén számolunk be, a vendégek nagy részét a sportpályára vonzotta, már délután négy óra tájban sűrű rajokban kezdett vonulni a közönség az Atlantici mozgó tágas nyári helyisége felé, ahol a megnyitó ünnepség lezajlott. A hatalmas nézőtér padsorait lassanként megtöltötte a várakozó tömeg. Gyönyörű felemelő látványt nyújtott ez az ezerarcu, de egytelkü embererdő. Az első padsorokban ültek a delegátusok; a klal-cionisták inkább balfelé a mizrachisták jobbfelé húzóda. Az utána következő sorokat az ifjúság kiktöltötte, az egyensapkás, külörös Barissziánusok töltötték meg a sort a vendégek hatalmas tömege zárta le. Am a nézőtér legmegragadóbb látványa a baloldalon végig húzódo hosszú padsor volt, amely mint eleven virágokert szegélyezte a nagy törséget: az Aviva-lányok tekintélyes csoportja. Több mint száz fiatal lány jött el az ország különböző városából, hogy résztvegyen a zsidó ifjúság szervezkedő tanácskozásain.

Röviddel az ülés megkezdése előtt érkeztek meg a hatóságok képviselői, Joanid ezredes, a

helyőrségi parancsnok helyettese adjutánsával és *Catana Aurél* rendőrprefektus. Háromnegyedötkor bevonult a szövetség lelépő kisintézőbizottsága, élén dr. Fischer József elnökkel, akita közönség hosszú és meleg ovációval fogadott. Hatalmas tapsvihart fogadta dr. *Adolf Friedmann*-t, a londoni végrehajtóbizottság kiküldöttjét és dr. *Márkus Krümmert*, a bukovinai szervezett delegátusát.

Néhány perccel öt óra előtt emelkedett szövegre

Dr. Fischer József elnöki megnyitója

Uraim,

első üdvözlő szavam illesse a hatóságok itt megjelent igen tisztelt képviselőit, akik megjelenésükkel súlyt adnak a mi összejövetelünknek. Köszönöm, hogy tanácskozásaink engedélyezésével lehetővé tették gyűlésünket, amelyektől az ország konszolidációjára jót és kedvező eredményt remélünk.

Ugy vélem, alkalmazzuk, hogy ezuttal reámutassak nagy vonásokban arra a kulturális, politikai és gazdasági helyzetre, amelyben Erdély, Bánát, Körösvidéke, Szatmár és Máramaros zsidósága ezidőszert van.

Az egyesülés történelmi pillanata az e területen élő zsidóságot egészen különleges helyzetben találta. Az emancipáció kinövése, az ugynevezett asszimilációs irányzat a régi Magyarországon ugyszólván teljesen befejezte művét és az e területen élő zsidóságot szinte teljességgel beolvasztotta az akkor uralkodó magyar nemzetbe, szinte szerves részévé tett az ugynevezett politikai nemzetnek és egyidejűleg kulturáját is oly behatón elmélyítette a zsidó tömegekben, hogy azok hosszú éveken át a magyar kultúra elharcosai voltak.

A lelkek hatalmas forradalma, amely a háborút követő időben felszabadította a nemzeti erőket és az a hatalmas szellemi áramlat, mely minden nemzetnek és népeknek elismerte a jogát a saját énjéhez, nem maradt hatás nélkül a zsidó népre sem. Elkövetkezett, ami addig hihetetlennek látszott, hogy a zsidóság nagy tömegei öntudatára ébredve saját népi mivoltuknak, ledöntötték az idegen bálványokat, a zsidóság elismerte önmagát és újból azzá lett, amivé a természetes fejlődés útján lennie kellett, zsidóvá.

Nemzeti reneszánsz

S hálátlan volnék, ha ezuttal meg nem állapítanám, hogy az egyesülés után a román hatóságok teljes egészében felismerték a zsidóság e lelki átalakulásának nagy jelentőségét s törekvéseinket, amelyeknek az volt a céljuk, hogy népünket visszatérítsük a zsidó kultúrához, hogy elterjesszük ősi nyelvünket, a hébert, hogy bekapcsolódjunk az egész világ zsidóságát megmozgató népi reneszánszba, az akkori viszonyoknak megfelelően a lehetőség szerint támogatták.

S hogy ez a magatartás bölcs politikai cselekedet volt, azt mindenben igazolták a következmények. A zsidóság ugyszólván a maga egészében az egyesülés első pillanatától kezdve megértően beleilleszkedett az új államalakulatba, akkor még virulens gazdasági erejével páratlan szolgálatot tett és a háborútól és forradalmaktól agyonpanyagolt ország gazdasági talpraállítása érdekében, megértő politikai magatartásával, az új helyzethez való alkalmazkodásával, kulturális törekvéseinknek az ország érdekeivel való összeegyeztetésével megnyugtatta a lelkeket, nagy mértékben hozzájárult ahhoz, hogy nyugodt helyzet teremessék, melyben virulásnak indulhatt az ország konszolidációjának igazi magva: a népek kölcsönös megértése és az új helyzetbe való megértő beilleszkedése.

S aki tárgyilagosan figyeli azt a munkát, amelyet a zsidóság ez országban azóta is kifejtett, meg fogja állapítani, hogy a zsidóság úgy a maga egészében, mint egyes egyedei is, mindig és minden körülmények között csakis az ország konszolidációjának céljait szolgálták. Azóta sokszor került a zsidóság súlyos helyzetbe. Bezedem során bátor leszek reámutatni azokra a meg nem érdemelt sérelmekre, amelyek a zsidóságot érték, ámde mindezek nem voltak képesek a zsidóságot eltéríteni attól, hogy a hazáért áldozatokat hozzanak és az ország konszolidációjáért tovább dolgozzanak.

Nem megyünk a külföld elé

Ellenégeink gyakran vádolnak bennünket azzal, hogy mi sérelmeinkkel a külföld elé megyünk és rontjuk az ország hitelét. Nos, mi tettekkkel bizonyítottuk nem egyszer ennek ellenkezőjét. Legutóbb is, amikor egy antantmisszió az ittélő kisebbségek helyzetének felülvizsgálása végett országunkban járt és mint a zsidóság egyik képviselője e küldöttség elé meghívtam, mondjam el, mi panaszom van a zsidóság nevében, méltatlankodva

dr. *Fischer József* elnök, hogy megnyissa a Zsidó Nemzeti Szövetség ötödik konferenciáját. A több mint kétezer főnyi hallgatóság lélekzetvisszafőtő csendben hallgatta a szárnyelő héber szavakat, amelyekkel dr. *Fischer József* a peró tünepi közölységét méltatta. A héber bevezető szavak után dr. *Fischer* román nyelven folytatta beszédét. A hatalmas politikai megnyilatkozás, amelyet lafunk vezető helyén köztünk, magyarul így hangzik:

utasítottam vissza e kísérletet s azt mondtam: — Uraim, ha nekem panaszom van, azt elintézzük mi egymást közt, semmi szükség arra, hogy mástól, mint a mi törvényes hatóságainktól, jogorvoslatot kérjék.

Ezt mondtam. S mint jó román állampolgárnak ezt is kellett mondanom. Pedig sajtó a szívem, mert alig mult pár napja, hogy vad antisémista kirohanások zavarták fel a zsidóság nyugalmát, mert alig volt pár hete, hogy iskolánkban letiltotta a kormány a héber oktatási nyelvet, hogy megfosztotta nyilvánossági jogától. Sok méltatlan sérelem keserve ott égett lelkemben.

De én nem felejtém el soha és nem felejtí el egyetlen ittlél zsidó sem, hogy ez az ország az ő hazája is, hogy követelven a minden állampolgárt megillető jogokat, kötelességeket is akar teljesíteni, hogy dolgozni akar az orszáért és itt benn ez országban alkotmányos eszközökkel akarja kiharcolni azokat a jogokat, amelyek őt megilletik, de amelyeket elvitatni sohasem engedünk. Mi nem a népliga által kiküldött missziók felvonóhídján, hanem saját erőnkkel akarunk és fogunk bejutni az összes román állampolgárok jogegyenlőségeinek várába, amelyek egyik legerősebb bástyája a zsidóság államhűsége és feltétlen tisztelete a közrend iránt. E vár építéséhez és megvédéséhez mi is hordjuk a köveket, nem kényszerből, hanem jószándékunkból, jogunk van a várépítőket és a vár védőit megillető jogegyenlőséghez.

Szünjenek meg a jogfosztások

Tudott dolog az is, hogy egyes helyeken a lehetetlenséggel határos, hogy zsidó új iparigazolványhoz jusson, avinek jogtalanságáról, azt hiszem, felesleges beszélnem.

S ezköben a zsidóság gazdasági helyzete napról napra rosszabbodik. Az általános gazdasági krízis önmagában véve is számos egzisztenciát ingatott meg és ha az általános gazdasági politika meg nem változik, nemcsak az egyeseknek, de az országnak is nagy kárára mind újabb és újabb egzisztenciák összeomlásától lehet tartani. Az általános gazdasági válság mellett nagy mértékben hozzájárul a zsidó egzisztenciák tönkretételéhez az a körülmény, hogy a földreform végrehajtása folytán számos zsidó gazda elvesztette megélhetését, viszont aránytalanul kevés azon zsidóknak a száma, akiket a földreform földhöz juttatott. A falusi zsidóság másik csoportja, az italmérések elvonása által vesztette el kenyérét, viszont az előbb már vázolt okokból az így kereset nélkül maradt családok városokban letelepedni és új egzisztenciát alapítani nem tudnak. Mindezekkel szemben az adózók nagyon tekintélyes kontingense a zsidók köréből kerül ki. A nagy adóterhek, melyeket a zsidóság gazdasági alanyoknak elviselni kell és a melyek a teherbíró képességgel arányban gyakran nincsenek, ugyancsak sokszor fenyegetik felhílléssel a vegyni egyensúlyt.

A kulturális visszafejlődés lejtőjén

Ami a zsidóság kulturális helyzetét illeti, közismertek azok az intézkedések, amelyek kulturális fejlődésünket hátráltatják. Hitközségeink és iskoláink nemesek hogy támogatásban nem részesültek, de korlátozó intézkedésekkel lehetetlené tétetik az is, hogy saját erőnkkel fejlesszük intézményeinket. Iskoláinktól a nyilvánossági jogot elvonták, a a héber oktatási nyelvet iskoláinkban csak a villási tárgyakban tartották fenn, tudott dolog, hogy a zsidó gyermekek tekintetében felfüggesztette a kormány a tanzsabadság elvét, amennyiben más felekezeti iskolákból gyermekeinket kizárta, ami helyenként, ahol más iskolák nincsenek, gyermekeink iskoláztatása elé elháríthatatlan akadályokat gördít. Még az elemi oktatás sem folyhat és pedig átmenetileg sem a gyermekek anyanyelvén, annál kevésbé lehet erről szó középiskoláinkban, ami kétségkívül a tárgyi oktatás és így általában a művelődés rovására megy. Mind e korlátozó intézkedések folyamánként néptünk, az irás népe, mely nem ismerte az analfabetizmust, végzetes kulturális visszafejlődés lejtőjére vezetett. Ha mindezekhez hozzávesszük azokat a mesterséges akadályokat,

Választójog és állampolgárság

Ámde hogy állunk a jogegyenlőség kérdésével? Vizsgáljuk először a kérdés politikai vonatkozásait. Ha igazságos akarok lenni és mint az e területen élő zsidóság egyik legnagyobb szervezetének elnöke nem engedhetem meg magamnak azt a fényűzést, hogy a valóságot bármi tekintetben elleplezzem, nem tudok kedvező képet festeni a zsidóság politikai helyzetéről. Van-e választó jogunk? A legutóbbi országos választások még a Consiliul Dirigent által összeállított hiányos listák alapján folytattak le. Ezekben a listákban csak elvétve szerepelnek zsidó választópolgárok, úgy, hogy választójogunkat nem gyakorolhattuk. Van-e szószólónk a parlamentben? Nem jutottunk hozzá, hogy legalább egyetlen képviselőt beküldhessünk a parlamentbe, aki szót emelhesen érdekeinkben és felvilágosíthatja az ország képviselőit kívánságainkról, bajainkról, sérelmeinkről. Képviselet vagyunk-e a hivatalokban? Csak elvétve akad egy-egy zsidó tisztviselő, de sem a közigazgatásban, sem a bíróságoknál, sem másutt nem jut a mi fiainknak jelentőségűkhöz méltó elhelyezkedés.

S mindezek betetőzésül, ime, itt van az állampolgárság kérdése. Közismertek azok az intézkedések, amelyek megnehezítik a mindnyájunkat megillető állampolgárság igazolását és minden erőfeszítésünk dacára ma sincs még elhárítva az a veszély, hogy sok ezren zsidó testvéreink közül az állampolgárság igazolásának göröngyös útján a honatalanság mártírúrához jutnak.

Gazdasági sérelmek

Végül nem hagyhatom említés nélkül szokat a súlyos sérelmeket, amelyek a zsidóságot a költözökös szabadság megszorításával érték. Ma, ha zsidó ember tartózkodási helyén nem boldogul, nincs más útja, mint a kivándorlás, az ország más helységében egzisztenciát nem teremhet, mert mindnyájan ismerjük azt a tényleges helyzetet, hogy letelepedési engedélyt egyáltalán nem, vagy a legjobb esetben csak nagy áldozatok árán kaphat.

amelyek gyermekeink felső oktatása elé gördítettnek, úgy azt hiszem nagy vonatkozásban megrajzoltam annak a kulturális dekadenciának a képét, amelynek árnyékát a jelen rendszatályok élesen előre vetik.

Az antiszemita agitáció

Teljesen céltalannak tartom, hogy ezuttal foglalkozzam azokkal az érvekkel, amelyeket az antiszemita agitáció a maga igazolására felhozni szokott. Miért is foglalkozzam velük? Tudott dolog, hogy ez érvek között százszor és ezerszer megafólt történelmi hamisításoktól kezdve a ferdtítés és rágalmaszás egész arzenálját felvonultatják és ezeket az ellenbizonyítékok dacára újból és újból fentartják. A tudatlant fel lehet világosítani, a tévedést meg lehet magyarázni, a valótlanág ellenkezőjét be lehet bizonyítani, a félrevezetetteket helyes útra lehet terelni, de azt, aki téved, mert tévedni akar, aki valótlanágot hisz, mert azokat terjesztani akarja, azzal szemben nem fegyver, sem az ékeszólás, sem a meggyőzés: a vak gyűlölettel vitatkozni nem lehet.

S éppen azért, mert az antiszemitizmus mai akciója láthatólag elvakult indulatokból meríti lendületét, bizom abban, hogy amily váratlanul és heves tempóval jött, ugyanígy el is kell mulnia. Mm bizom a román nép józan ítélőképességében, bizom abban, hogy nagyon rövid idő alatt felismeri annak a mérgegnek pusztító hatását, melyet az antiszemitizmus formájában beléjeoltani akarnak s amely végérvényesen nemcsak a zsidóság elorvasdását, hanem magának az országnak súlyos veszedelmét jelentené. A román nép józansága előbb-utóbb meg fogja találni az ellenszerét ennek a mérgegnek, amely mindenkinek árt s csak azoknak jelent hasznót, akik annak terjesztéséből élnek.

S bár e bizalmam megrendíthetetlen, mégis úgy érzem, kötelességem hangoztatni, hogy a kormánynak nem szabad túrnie tovább ezeket a minden emberiségét megazégyenítő atrocitásokat, nem szabad tovább túrni ezt az országászerte folyó kutmérgezést, mert ha tovább túrné s az államhatalom minden erejével le nem csepna az ország fejlődését annyira veszélyeztető machinációkra, úgy nyíltan megmondom, közvetlenül felelőssé válik azokért a sorozatos vihágásokért, amelyekről már eddig is ártatlanul kioltott emberélet, romokban heverő templomi szentély, tönkretett egzisztenciák tanuskodnak.

Nagy vonásokban ezekben vázoltam azt a helyzetet, amelyben az itteni zsidóságot találjuk. Tanácskozásaink egyik fontos célja, hogy ezekkel az

állapotokkal szemben megtaláljuk az orvoslás törvényes eszközeit és én remélem, hogy az Önök bölcsesége meg fogja mutatni a helyes utat, amelyet a zsidó népnek követnie kell.

A király elő

Sulyos helyzetünkben határtalan bizalommal és mély hódolattal fordulunk az ország koronás királya felé, aki egyenlően szereti és védi minden gyermekét, az ország minden lakosát. A mi bizalmunk forrása nemcsak a tradicionális királyhűség, amelyre bennünket ősapáink és apáink neveltek, de egyben az az alattvalói ragaszkodás is, amelyet bennünk I. Ferdinánd bölcs uralkodása és fenkölt egyénisége kiváltott. Forduljunk tehát bizalommal a király Ófelségéhez, indítványozom, hogy Ófelségét és fenséges családját a következő táviratban üdvözljük:

„Sire,

Erdély, Bánát, Körösvidéke és Máramaros Zsidó Nemzeti Szövetségének évi konferenciájára Nagyváradon egybegyűlt delegátusok alattvalói hódolattal üdvözlük Felségedet, a felséges királynét és a felséges királyi családot. Mélyszéges bizalommal és hűséges odaadással fordulunk Felségedhez sulyos helyzetünkben, amidőn fékevesztett antiszemita támadások a zsidó nép élet-és vagyonbiztonságát, sőt már a templomi szentélyeinket is veszélyeztetik. Telve aggodalommal az ország jólétéért, esedezünk Felséged védelméért és alázattal kérjük, kegyeskedjék utasítani a kormányt, hogy a zsidó népet veszélyeztető igazságtalan antiszemita támadásokkal szemben sürgős és erélyes intézkedéseket tegyen. Hosszu és merencsés uralkodást kívánva, Isten áldását kérjük Felségedre, a felséges királynéra és a felséges királyi családra“.

A konferencia megbízásából

Dr. Fischer József,
a Zsidó Nemzeti Szövetség elnöke,

A távirat felolvasása után a közönség feláll és lelkesen ünnepli a királyt és a királyi családot.

Együttműködés a cionista szervezetekkel

Dr. Fischer József ezután német nyelven folytatta beszédét.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Ma ünnepi alkalommal soraink között tiszteljük a Cionista Világszervezet és az országrészi szervezetek képviselőit.

Fogadják legbalsőbb testvéri üdvözlésünket a testvérszervezetek képviselői, akik költséget-és fáradságot nem kímélve eljöttek közénk, hogy bennünket szóval és tettel támogassanak. Különös jelentőséget ad a testvérszervezetek képviselői jelenlétének az a körülmény, hogy tanácskozásaink egyik fontos tárgya: a Nagyrománia területén lévő összes cionista szervezetek testvéri együttműködésének föderációs alapon való biztosítása.

A cionista szervezetek együttműködésének kérdése nem most vetődik fel először. Több ízben képeste már megbeszélés tárgyát s ha a kérdés mind-egyedíg megoldást nem nyert, annak nem tudom más okát adni, mint a szervezetek közötti érintkezés nehézségei és az ezzel összefüggő technikai akadály. Mert hisz elvi akadályok közöttünk nincsenek, cionista szervezetek között ilyenek nem is lehetnek s így, tekintve a működési terület egységét, meg van adva a tervezett föderációs együttműködés minden előfeltétele.

Én remélem, hogy e konferencia el fogja fogadni a további tárgyalások alapjait a föderációs terv alapelveit, éppugy bízom abban is, hogy a testvérszervezetek is megtalálják a közös munkálkodáshoz vezető utat.

Mi a cionizmust nem tekintjük egyszerű palesztinai gyűjtési akciónak, hanem egyben mélyreható eszmélet tartalmazó mozgalomnak, amely átfogja a zsidóság minden intézményét és minden egyesét. A cionizmus eszmélet tartalmának megvalósításától reméljük, hogy a zsidóság nagy tömegei vissza térnek ősi tradícióhoz, élő valósággá teszik a zsidó nemzeti gondolatot, amelynek a zsidósággal szemben egy népi karakterének fantartása, mint ősi nyelvünk, a héber nyelv általánosság tétele és a speciális zsidó kultúra fejlesztése tekintetében megvannak a maga követelményei.

Küzdelem az asszimiláció ellen.

A Palesztináért való munka intenzív fejlesztése mellett különös és fontos feladatunk most a mindenütt reánk leselkedő asszimiláció elleni küzdelem. Tisztán kell álljon mindenki előtt, hogy mi nem akarjuk és nem is fogjuk feladni a zsidó

külön népi jellegét és bármilyen csábítóan hangzana is az asszimilációs biztatásai, soha és semmi körülmények között nem vethetjük bele a zsidóságot az asszimiláció karjaiba, mert ezzel visszavetnénk a zsidó népet egy olyan fejlődési fokra, amelyet már rég elhagyott és amelyhez visszatérni már nem is kíván.

Elsősorban ebből a szempontból ítélem meg azokat a törvényeket, amelyek bár rendszerint más köpenyeg alatt, igyekeznek az ittélő zsidóságot különböző többé-kevésbé asszimilációs szervezetek számára megnyerni és tanácskozásaink egyik fontos tárgyát az kell hogy képezze, miképpen erősítsük meg a zsidóságot a nemzeti eszmében és a saját maga zsidó kultúrájában. Ismerve a testvérszervezetek szilárd álláspontját, az asszimiláció előretörésével szemben minden okom megvan remélni, hogy tanácskozásaink ezirányban is meghozzák a kellő eredményt. Kérem Önöket, támogassanak bennünket ezen munkánkban és bölcs tanácsaikkal gyűjt-

sák meg előttünk azt a világitó fátylát, amelyet a zsidó népiség megőrzése érdekében követnünk kell. Egyidejűleg javasolom, használjuk fel ez alkalmat arra, hogy táviratban üdvözljük az egész világ zsidóságának nagynevt vezetőjét, dr. Chaim Weizmant, indítványozom a következő távirat elküldését:

„Chaim Weizmann, London.

Erdély és Bánát esküszökeinek Oradea-Maren évi konferenciára egybegyűlt delegátusai testvéri üdvözlésüket küldik Önnek, kiben az egész zsidó nép érdemes vezérének látják. Ünneplésen fogadjuk, hogy hűségesen követni fogjuk azokon az utakon, amelyeket Erec Jiszrael felépítése érdekében az egész világ zsidóságának kijelölt s minden lehető el fogunk követni, hogy az itteni zsidóság kivége méltó részét Erec Jiszrael felépítéséből. A konferencia megbízásából dr. Fischer József elnök.“

Dr. Fischer ezután magyarul folytatta beszédét.

A konferencia feladatai

Legelőször is üdvözlő a nagyvárad ortodox és kongresszusi hitközségek, valamint a Barissziák és Arivák kiküldöttéit.

— Külön öröme szolgál — mondotta — hogy Nagyvárad zsidósága a konferenciával kapcsolatban láthatja a zsidó élet felpezsdülését és azoknak az élő erőnek felvonulását, melyeket a zsidó nemzeti gondolat termelt ki magából. Nagyvárad zsidósága túlyomtól többségben eddig még nem teljesítette kötelességét az Erec Jiszraelben folyó nagy építmunkában.

Közös munkára Palesztináért!

— Rá akrok mutatni arra, hogy a cionista világszervezet a Keren Hajesszód és a Jewish Agency intézményében olyan közös alapot teremtetett, amelyen a művelt nyugati cionistái és nem-cionistái már régen együtt dolgoznak Palesztina ujjáépítésén és bízom benne, hogy az együttműködés a közös alapjait mindegyikünk elvételnek tiszteltbentartásával meg fogjuk találni.

— A konferenciának éppen ezért egyik legfontosabb feladata, hogy megtalálja azt az utat, amely a Keren Hajesszód és Keren Kajemot Lejiszrael munkában az összes ittélő zsidókat pártállásra való tekintet nélkül egyesíti. A konferencia másik fontos feladata, hogy a miadjobban fenyegető gazdasági válsággal szemben megvalósításra vigyük a zsidó-bank kérdését. Ismeretesek az ok az okok, amelyek ezt az intézményt a zsidó higieziatenciák megmentése érdekében most már balaszthatatlanná teszik. Az előkészítő tárgyalások e kérdésben annyira előhaladtak, hogy minden kilátás megvan, hogy az e területen élő zsidóság erőfeszítéseivel ezen intézményünk mihamarabb életreihivatott lesz.

A töráhu zsidóságot kell megnyerni

— A szervezeti kérdések során, szervezeteink megerősítése mellett különös sulyt kell helyezni arra, hogy a szép lendületnek indult Mizrachi, amely az utóbbi időben hanyatlást mutat, meg-erősítessék és újból akcióba lépjen, hogy megnyerhetők legyenek a Palesztina-munkára azok a testvéreink, akiknek a Palesztina felépítésére folyó munkában elsősorban van a helyük: a töráhu zsidóságnak. Ismerjük a nehézségeket, látjuk az Aguda gáneszkodásait, de ezeket az ellenakciókat, amelyek a sohasem teremtő tagadás szelleméből fakadnak, le kell küdenünk, mert az a szervezet, amely évek óta mindent csak gáneszol, de még egy fát sem ültetett el a Szentföldön, nem számíthat a zsidó nép bizalmára.

— A zsidó kulturmunka biztosítása tárgyalásaink másik fontos tárgya kell legyen. Meg kell

Forrjon egységbe a négy ország rész zsidósága

A beszédet hosszas taps és hadad hiáltomás követte, amely csak akkor szakadt meg, amikor dr. Markus Kremer, a bukovinai cionista szervezet végrehajtóbizottsági tagja kezdett beszélni s rögtön újra kitört az ováció, amikor Kremer a bukovinai szervezet és dr. Mayer Ebner üdvözlését tolmácsolta. Dr. Kremer mindenekelőtt csodálattal adózott az erdélyi zsidó ifjúságnak, amely szervezetségével a legmesszebbmenő kívánalmakat is ki-elégítheti.

— De mégis — mondotta Kremer — Erdély cionistái magukban nem sokra képesek, mint ahogy nem sokra képes Bukovina sem. De csodálatos módon a négy szervezet cseppet sem sietett az uniót keresztül vinni, pedig természetesen dolog, hogy egy ország határain belül négy különböző fajta zsidóság helyzete sulyos, ha nem éppen reménytelen.

mentenünk a már létező zsidó iskolákat mindenkorlátozó kormányintézkedés dacára, nemcsak a meglévőket, hanem újakat is kell létesítenünk, mert csak így remélhetjük, hogy a héber nyelv világszerte megindult reneszánsza a mi területünkön is gyökeret ver és az ügy jelentőségéhez méltó virágzásnak indul. Megnyitom a konferenciát és isten áldását kérem munkájukra.

A Világszervezet üdvözlöte

Dr. Fischer József beszédét hosszu, szünni nem akaró taps és éljen követte.

Dr. Friedemann, a londoni végrehajtó bizottság kiküldötte emelkedett ezután szólásra és mindenekelőtt a központ üdvözlését tolmácsolja.

— A vezetőség — mondotta — térben ugyan messze van innen, de gondolatban annál közelebb van. Nagy öröm az, hogy a Világszervezet az erdélyi zsidóságnak ezekben a sorsdöntő pillanataiban azt a kellemes hírt küldheti, hogy az általános cionista helyzet harminc év óta nem volt olyan kedvező mint most: **hetek kérdése immár az, hogy megalakuljon a Jewish Agency,** amely arra van hivatva, hogy Palesztina kormányzásában aktív szerepet töltsön be és amely a világ egész zsidóságát fogja képviselni. Nekünk cionistáknak most tehát még fokozottabb kötelességünk résztvenni az országépítő munkában, minthogy nekünk kell példát mutatnunk a nemcionisták részére. (Éljen taps)

Héberül kell gondolkozni és érezni

— Ezekben a nehéz időkben — folytatja Friedemann dr. — nem szabad csüggednünk. Én jártam a fáraók négyezer éves íriai között és állottam Rómában ama diadaliv alatt, amelyen keresztül évezredekkel eszelőtt zsidó rabzolgákat hajtottak, de ez a múlté, míg az üldözött fajta zsidó még ma is él. És ez a hatalmasan szívós életerő legjobban a cionista gondolatban jutott kifejezésre, amely reneszánszot, önálló népi jellegét kíván. Kívánja, hogy a zsidók büszké legyenek arra, hogy erkölcsi alapját adták az egész emberiségnek. Ezt a reneszánszot nem lehet csak a héber nyelv révén elérni, ehhez héberül kell gondolkozni és héberül érezni. Ha aztán ismét olyan egység leszünk, mely öseitől és prófétáitól származó saját kultúrájában él, ha összretartunk, ha önéretek vagyunk, ha belsőleg felszabadultunk, ha nem vagyunk többé rabzolgák, hanem szabad emberek, akkor van a zsidókérdés megoldva. Tehát ahhoz, hogy odáig eljussunk, nagyon kemény munkát kell végezni, melynek legelemibb követelménye az, hogy teljes szívvel dolgozzunk. Most pedig teljes szívvel, Erdély zsidóságának teljes egységét kívánom, isten áldja meg önöket.

Azért nincsen más hátra, minthogy az egyesülést rövidesen végrehajtsák, annál is inkább, mert az egymillió főnyi román zsidóságnak szüksége van az állandó emberanyagcserére.

Az asszimiláció ellen

— De nemcsak cionista munkára van szüksége a világ zsidóságának. Nem szabad elhanyagolnunk a Welthilfe-konferencia határozatait, amely mindenféle alap megteremtésével akar a zsidóságnak egyszer s mindenkorra segítségét biztosítani szátság esetére.

— Nem szabad soha sem elfelejtenuk az asszimiláció gyászos szerepét, amellyel a góluszt még erősebb sulyosabbá tette. Soha sem szabad magunkat más párt vagy nemzetiség politikájához lekötöni mert átközökké lennénk, amelyek minden legcse-

kélyebb reakciót a legértsebben sanylik meg. Már pedig mi semmiképen nem akarjuk és nem hagyjuk magunkat elkergettetni, ha majd egyszer eljutunk az országunkba. (Taps.) És addig is a jó román népet fel akarjuk világítani, hogy honkolyhintés egyéni céljainak ne adja magát oda. Míg ez a felvilágosítás azonban sikertül, addig keményen kell védekeznünk minden kívülről jövő akció ellen és védekezhetünk, mert egymilliónyian vagyunk. (Taps.)

A kongresszusi hitközség üdvözlése

Ezután dr. Konrád Béla, a nagyváradai kongresszusi hitközség elnöke beszélt és kiemelte, hogy a zsidókat csak a belső vallásos érzés és az antiszemitizmus tartja össze. Tehát egység is csak abban a tekintetben lehet, hogy azentúl vannak a zsidóság keretén belül frakciók. A nagyváradai kongresszusi hitközség is felekezeti alapon áll és perhorreszkálja a zsidó nemzeti gondolatot. A héber nyelvet közhassználtra tulajdonosan szentnek tartja. Palesztina is csak egy vallási emlék. Végül üdvözlö a konferenciát és munkájára áldást kíván.

Dr. Konrád beszéde alatt a közönségben többször volt nyugtalanág észlelhető, a beszéd azon-

Altmann Sámuel a Mizrachi munkájáról

Ezután Altmann Sámuel a Mizrachi csoport nevében héber nyelven köszönti a konferenciát, amelynek munkásságára isten áldását kéri. Beszédét a szédernek e szép szöveggel vezette be:

— „Aminthogy megértem engedted megrendezni, úgy engedő, ó isten végrehajtani.“ Hatalmas munka vár nemcsak azokra, akik kint, szentséges földünkön turják viszontagságos életmód mellett a rögtöt, de ránk, galutban élőkre is. Minden dícséret és hála a palesztinai mizrachista ifjúságot illeti meg, akik kora reggeltől késő estig tartó verejtékes munkájuk után bevonnak a bet hamidrasba és itt az ősi kultúrába elmerülve tartják az egyensúlyt a fizikai munka és a szellemi és erkölcsi magasabbrendűség között. Üdv az ilyen népnek és boldog jövőndő! A mozgalom, amely mellé a nagy Jicchok Kuk és a szefárdok gáonja Jankev Meir odaáll, ez ilyen mozgalomban bizni lehet, az ilyen mozgalmat támogatni kell. Boldogok lehetünk, hogy e két férfit birjuk világító fátylaként. Ők mutattak rá az ösvényre, amelyen a vallásos tömegek is követhetik a cionista munkát. Az utolsó évek tapasztalatai mutatják, hogy a vallásos élet Palesztinában egyre nagyobb tért hódít és annak legbeszédesebb bizonyossága az a tény, hogy az ország kormányzója, Sir Herbert Samuel is rituális életmódot folytat és a szombatot a zsidó hagyomány megszentelt formái között tartja meg. Nekünk, akiket sorsunk állandóan üllő és kalapács közé visz, kell a boldogító tudat, amit csak a vallás nyújt és tudjuk és érezzük, hogy Erec Jiszraelt a zsidó törvény és

Halottak emlékezete

Giszkalay János lépett most az asztal elé. A közönség percenkig lelkes tapsal és ovációkkal köszöntötte. Amikor a tetszésnyilvánítás elült, szónok a következő megemlékezést mondotta az elhunyt halottairól:

— Erdélyi zsidó népének ötödik országos gyűlésén emlékezzünk meg kegyeletes szívvvel és fájó szeretettel népünk halottairól. Isten kegyelme úgy akarta, hogy a zsidó népnek mai sorsdöntő napjaiban ne legyen bő aratása a halálnak a mi soraink között és hogy azok, akik vállukat nyújtották a nép terheinek viselésére, nem csökkent erőben és meg nem fogyatkozott számban álljanak szétszórt népünk élén és vezéreljék a száguldó vágyakat boldog megteljesülés felé. Dícsőség adassék érte istennek a mindenség határtalanságában és át-érezze lelkünk a végzet akaratának szent megnyilatkozását.

— Mert istő megnyilatkozás volt az, hogy akkor, amikor egy szent akarat megállást parancsolt a nagy zsidó nép sorában a halálnak, ugyanakkor mireánk, Erdélyi zsidó népére olyan félelmetesen súlyosodott el az enyészet rettenetes árnyéka. Mert számban kevés, de vezetésben nagyok, és emléktükben véresen jajgatók és véresen jajt fakasztók a mi halottaink Erdély határaitban. Emlékezzünk meg róluk fájó, sirató jajszóval, hoj achim, hoj achot.

— Néhány hónappal ezelőtt hunyta le jószágos zsidó szemét életének delén örök álomra

ban a legnagyobb rendben folytatótt le, sőt Konrád dr. t annak végeztével meg is eljénéztek.

Utána Nussbaum Sámuel emelkedett szólásra, ahít meleg ovációkkal fogadtak. Kijelentette, hogy mint az ortodox hitközség elnöke beszél, tehát nem politizál. Az egész hitközség azonban egyetért abban a kívánságban, hogy a vallásos követelményeket ez a konferencia és a szövetség is tartsa szem előtt.

Ezután dr. Herzog Sándor (Arad) olvasta fel dr. Weissburg Chaim mgható búcsulevelét, amelyet Palesztinától intézett a konferenciához. Dr. Weissburg levelet a konferencia nagy ünnepléssel hallgatta végig. A levelet legközelebb bővetben fogjuk ismertetni.

Dr. Kohányi Rezső a váradi cionista csoport nevében összegezi a felszólalásokat és megállapítja, hogy a cionista követelések lényeges pontjaira nézve a zsidóság teljesen egységes. Beszéde során visszautasítja azt az állítást, mintha a héber nyelv használata megszenteltetésé lenne imánk nyelvének. Éppen ellenkezőleg, a héber nyelv általános használata azt jelenti, hogy minden érzésünk és gondolatunk át van hatva e nyelv szentségétől. (Taps.)

zsidó hagyomány alapján fogják fölépíteni? (Lelkes taps és hadad.)

Az ifjúsági szervezetek üdvözlése

Friedmann Goldstein Judit, a váradi Avivacsoport elnöknője üdvözölte meleg és rokon-szenves szavakkal a konferenciát, főként az Avivákat.

— Boldog — ugymond — hogy mint vendéglátó köszönheti Erdély és Bánság cionista lányait. A viharos tetszéssel fogadott beszéd után Welsz József, mint a Barisszia ros risonja az idegyülekezett Barisszia-íffak lelkes üdvözlését hozta.

— Alig egy éve hogy működünk, — mondotta — de érezzük, hogy ifjui erőnkre és idealizmusunkra szükség van. Levetjük magunkról a galut minden salakját és az új zsidó generáció mint új típus lép a társadalomba. Tettekre szegünk hozzuk, akarásunkat, vágyainkat, hogy a zsidó nép újjáéledésében ráukjasson a vezető szerep.

Justh Mór héber nyelven köszöntötte a Ceire Mizrachi nevében a konferenciát. Reméli, hogy a közeli napok tanácskozásai és munkája közelebb hoz bennünket a közös nagy cél felé.

Dr. Váradai Ödön javasolja, hogy dr. Weissburg Chaimot, a mozgalom lelkes munkását, aki önzetlenül dolgozott a nagy célért és akit az isten hozzásegített ahhoz, hogy Erec Jiszraelen folytathassa munkáját, táviratilag üdvözölje a kongresszus. Ne legyen ez búcsu a kiváló harcosról, hanem szívből fakadó jókívánság további munkájához.

a kolozsvári zsidóság büszkesége, nemzeti mozgalomunk drága zászlóvivője, Grünfeld Majer. Élete ragyogó példája volt a zsidó léleknek és halála keserű példája a zsidó sorsnak. Földi gazdagságának teljében érte meg a zsidó nemzet újjáéledésének nagy meghirdetését és ő, aki előtt semmi sem volt idegen ami zsidó, az istenthivők szent rajongásával tárta meg gazdag lelkét és gazdag vagyonát az erdélyi zsidó nemzet életre keltésére. A legsúlyosabb kezdet nehézségeiben ott állott nagy tekintélyével az országos mozgalomunkat irányító sorában, a Kisintézőbizottságban és amikor megfosztották kemény életküzdelmeinek minden gyümölcsétől, elszegényedve is, ott állott és rendületlenül tartotta magosba zsidó szívének utolsó nagy szerelmét, a kéékfehér zászlót. Meghalt a mi drága zászlótartónk és utolsó útjára Kolozsvár zsidó népének ezrei kísérték el jajgató szívvvel. Utolsó útjára Kolozsvár zsidóságának ezrei kísérték el jajgató szívvvel és deszkakoporsóját kövekkel dobálták meg az utóak hősei. Utolsó útján kövek röpültek deszkakoporsója után... Ezek a kövek a mi szívünket érték. A galut a tettes, a mi rettenetes galutunk. Immár béke veled az örökkévalóságban, mi zászlóvivőnk, mi drága harcosunk és a kövek, amelyek koporsódon dobantak, csak zaklassák a mi szívünket örök megemlékezésre, jizkór előkim, vöjzikhór haam.

— És emlékezzünk meg a lélek megbor-zásával második halottunkról is, Schön Bernát

ról. Egy a százezrek közül, akinek élete olyan észrevétlenül folyt le, mint amilyen észrevétlenül áll és él a falevél az erdő rengetegében. Nem adatott neki tettekkel való kitűnés ajándéka és csak irtózatoss mártírhalála avatta őt az erdélyi zsidó nemzet halottjává. Gyilkos fegyver ontotta ki véréit és egyetlen bűne az volt, hogy zsidó volt. Gyilkos fegyver döfte át a mellét és szögezte oda halálban hörgő testét a vonat padlójához. De annak a véres bajonettnek döfése nemcsak Schön Bernát nyomorult életét oltotta el, annak a véres bajonettnek döfése egész Erdély zsidóságának szívét érte. A gyilkos itt is a galut, a mi rettenetes galutunk.

— Immár béke veled szegény megölt zsidó és nyugodjon meg sírjában átdöfött apai szived. Hat árvádat nem engedték elpusztítani. Erdély zsidósága sietett, hogy apjától megfosztott gyermekeidnek aróáról letörölje a könnyeket. Fölkisértő véres tested mellett mi nem sikoltjuk a bibliával a Kain átkát: Arur atá min haadama, aser pacá et pihá lakáchat et döme achénu, de azt a gyilkos döfést, amely véredet ontotta, csak hadd érezze a mi szívünk örök megemlékezésre, jizkór előkim, vöjzikhór haam. És ha életed nem tudott példa lenni, legyen figyelmeztetés és intelem mártírhalálad.

Megválasztják az állandó bizottságot

Székely Béla, a Szövetség főtákkára előterjesztést tesz az állandó bizottság megválasztására. Ennek alapján megválasztották a konferencia elnökvé: Nussbaum Sámuel (Oradea-Mare). Társelnökök: Rothbart Jakab (Timisoara), dr. Deutsch Mór (Lugoj). Alelnökök: dr. Váradai Ödön (Oradea), Schwartz Jakab (Cluj), Marton Béla (Aind), Vermees Ernő (Timisoara), Kalmár József (Arad), Hirsch Jakab (Baia-Mare), Ritter Salamon dr. (Brasov), dr. Cirom Lázár (Targu Mures). Ülnökök: dr. Szegal Zsigmond (Sibiu), Fxel Vilmos (Reghinul Sasesc), Mittelmann Jakab (Oradea). A bizottságok elnökei. Politikai: dr. Rosenfeld Salamon (Reghinul-Sasesc), kultura: Dr. Kohányi Rezső (Oradea), pénzügyi és szervezeti: dr. Steinberger Géza (Satmar), Marton Z igmond (Timisoara). Palesztina bizottság: dr. Markovits Iguác. A konferencia jegyzői: dr. Stern Mór főjegyző, Pető Tibor, Oibaum Etus, Schwartz Eraó és Rosenfeld Sándor. Igazoló-bizottság: Elnök dr. Erdélyi Emil. Tagok: Kemény József, Noszin Mór, dr. Szönyi Géza, Vas Albert, Fritsch József, Horváth Ármu és Nussbaum Mihály. Kongresszusi bíróság: dr. Bretter Rudolf (Targu-Mures), dr. Fried Ábris (Sghet), dr. Gábor Dzsó (Timisoara) és dr. Neufeld Mihály (Cluj). Állandó-bizottság: dr. Erdélyi Emil (Targu-Mures), Berkovits Bernát (Oradea-Mare), Altmann Sámuel (Oradea Mare), Neumann Hugó (Lugoj) Jegyzők: Kohu Sándor (Targu-Mures) és Szabó József (Reghinul-Sasesc).

Az állandó-bizottság és a konferencia tisztikarának megválasztása után dr. Fischer József az elnöki tisztséget átadja Nussbaum Sámuelnek, aki a megnyitó filést buzdító szavak kíséretében bezárta.

Rudolf Mosse No. 4001

SÁNDOR ÁGOSTON
UTÓDA
CLUJ
Unió-u. 2

Férfidivat különlegesség, legfinomabb fohéremük saját műhelyekben készülnek

A konferencia második napja

A hétfői ülést délelőtt kilenc órakor Nussbaum Sámuel elnök nyitja meg. Bejelenti, hogy dr. Popovics vármegyei prefektus még a gyűlés megkezdése előtt megjelent a konferencia helységében és kimentette magát tegnapi távollmaradásáért. Eredeti programjától eltérően, írási elfoglaltsága miatt nem jelenhetett meg a konferencia megnyitó ünnepségén. A prefektus Nussbaum elnök útján a legmelegebb üdvözlését és jókívánásait küldi a konferenciának. (Élénk taps.)

Dr. Klein Miksa a napirendhez szólal fel és kéri, hogy a politikai és kulturális kérdéseket, minthogy azokról a főtákar írásbeli jelentése csak futólag emlékezik meg, soronkívül tárgyalják le.

Nussbaum elnök ezt a javaslatot, minthogy ellenkezik a konferencia ügyrendjével, elnöki hatáskörében elutasítja.

Dr. Erdélyi Emil (Marosvásárhely) az igazolóbizottság jelentését terjeszti elő, mely szerint a bizottság ma reggelig 173 rendes és 13 pótdelegátust igazolt le. A délelőtti folyamán még számos új delegátus érkezett, úgy hogy az összes delegátusok száma meghaladja a 240-et.

Molnár Jakab, a kolozsvári Tarbut elnöke, megismétli dr. Klein Miksa indítványát, de az elnök ez alkalommal sem adhat helyet annak, minthogy a konferencia ügyrendjével ellenkezik. Az elnök biztosította az indítványt tevőket, hogy a konferencia folyamán számos alkalom fog még nyitni a politikai és kulturális kérdések megvitatására, minthogy a napirend megfelelő helyet biztosít ezeknek a problémáknak megvitatására.

Dr. Klein Miksa beszámolója a jogvédő irodáról

Ezután Székely Béla főtákar kezdte meg több mint egy óra hosszat tartó beszámolóját. Minthogy a főtákar beszámoló az Erdélyi Zsidó Nemzeti Szövetség szervezetének és működésének egész komplexumát ölelte fel, a jelentést legközelebb külön is ismertetni fogjuk.

Most dr. Klein Miksa szólalt fel. Előbb jiddis nyelven üdvözölte a konferenciát, majd magyarul folytatta beszédét. Ismertette a jogvédő iroda tevékenységét. Élesen támad Székely Béla főtákar ellen, aki szerinte elfogultsággal nézte a jogvédő iroda tevékenységét és a segítség helyett megnehezítette annak munkáját. A főtákar a felszólalót különböző vádakkal illette, amelyek ellen erősen tiltakozik és a konferencia tagjait hívja tanubizonyossággal, hogy működésében mindig a legönzetlenebb zsidó lelkesedés vezette. Szükségének tartja ezt leszögezni, mert bár elismeri az objektív kritika jogosságát, de mielőtt az a gyanúsítás terére lép, okvetlenül elítélendő.

A zsidó iskolák nyilvánossági jogáért

Ezután az antiszemizmus kérdésével foglalkozik. Kétségtelen, hogy a külföldi sajtóban tulzolt hírek jelentek meg az antiszemita kilegésekről, ebben azonban elsősorban a kormány a hibás, amely passzív magatartásával nagyrészt felelős az antiszemita jelenségekért. Dr. Klein Miksa ezután a zsidó iskoláügy fontosságára hívja fel a konferencia figyelmét. A közoktatásügyi minisztérium a lehető legszűkebb és legelzárkózottabb magatartást tanúsítja iskoláinkkal szemben. A konferencia egyhangú lelkesedése mellett jelenti ki, hogy a kolozsvári és nagyváradai liceumok nyilvánossági jogának visszaszerzésére meg nem szűnő lelkesedéssel küzd és ebben a harcban magamögött érzi az egész erdélyi zsidóságot. Minden törvényes eszközt igénybe fogunk venni a tanszabadság kivívása érdekében. Az egyházi sérelmeket, az agrárreform következtében a zsidóságot ért jogfosztásokat, a kintasításokat ismerteti és ráter arra a haragra, amelyet az állampolgársági törvény hibás és tendenciózus értelmezése és a belőle következő jogfosztások ellen fog viselni.

Ezután ismerteti az Uniunea által folytatott tárgyalásokat és azokat az ellentéteket, amelyek a Szövetség kisintézőbizottságában az utóbbi időben felmerültek. Dr. Klein Miksa beszéde élénk elismeréseket váltott ki a hallgatóság egyes részeitől.

Dr. Deutsch Mór (Lugos) az Uniunea ellen szólal fel és nyomatékosan hangsúlyozza, hogy minden erőt a Zsidó Nemzeti Szövetség fejlesztésére és erősítésére kell tömöríteni. Egyéb-

ként e kérdésnek tüzetes tárgyalása a bizottság feladata.

Dr. Marton Ernő az Uniunea kérdéséről

Dr. Marton Ernő szólal fel ezután. Ismerteti azokat az okokat, amelyek a Szövetség vezetőségében ellentétekre vezettek. Két olyan jelenség volt, amely a legkomolyabb aggodalmat ébresztette azokban, akik a zsidó nemzeti gondolat ügyét lelkiükön viselik. Dr. Klein Miksa, mint a Szövetség politikai ügyosztályának vezetője, a Szövetség kisintézőbizottságának megkérdéztése nélkül olyan politikai akcióba kezdett, amelynek kifejezett célja az Uniunea Erdélyben való megalakítása volt.

Ezután következett az ismeretes Tarbut ügy, amely szintén kapcsolatban volt az Uniunea kérdéssel. Dr. Marton hangsúlyozza, hogy a Zsidó Nemzeti Szövetség mindig kész volt megfelelő formában és az elvi kérdések tisztázása mellett szorosan együttműködni az Uniunea-val, de anélkül, hogy ez a Szövetség által képviselt eszmének és politikai hitvallásnak kárára lehessen. Az a megoldási forma, amelyhez dr. Klein nyúlt, nem ezt ószította és ez volt az oka azoknak a mélyreható ellentéteknek, amelyek a Szövetség vezetőségében felmerültek. Hosszasan és behatóan ismerteti azt az elvi szakadékat, amely az erdélyi zsidóság és az Uniunea között fennáll. Mi csakis az elvek teljes tiszteléstartásával működhetünk együtt az Uniunea-val. A konferenciának félreértést nem tűrő módon kell tisztáznia ezeket a kérdéseket és a következő évre olyan vezetőséget kell választani, amelyben ki van zárva, hogy ilyen ellentétek támadhassanak. Nem vonja kétségbe, hogy dr. Klein Miksa jóhiszeműen cselekedett, de elvárja ez esetben, hogy tévedését lássa be.

Dr. Marton Ernő beszédét a konferencia tagjai meg-megújuló helyesléssel fogadták és megállapítható volt, hogy a konferencia szinte egyhangulag ezt az álláspontot teszi magáévá.

Lezárják a vitát

Ezután Altmann Sámuel szólalt fel. Székely Béla javaslatához szól hozzá. Kívánja, hogy

Bonyadalom Németország Jegyzéke miatt a háborús bűnösségről

Angol és francia demars Berlinben. Veszélyben forog a londoni konferencia eredménye. A népszövetség egyhangulag elfogadja a döntőbírósság felállítását

(Páris, szept. 8. Az Uj Kelet tudósítójától.) Franciaország, Anglia és Belgium képviselői megkapták Marx levelét, amelyben közli, hogy kénytelen Németország nevében visszautasítani minden felelősséget a világháborúért. A kancellár megjegyzi, hogy ez a deklaráció nem jelent semmi változást a kormány politikájában és a londoni szerződés teljesítésében. Herriot a jegyzék vétele után közölte a német kormánnyal, hogy Marx levele igen rossz hatást kelt és a francia kormány fenntartja magának a jogot arra, hogy megfelelő választ adjon rá.

A lapok megállapítják, hogy Marx 1-vel súlyos hiba és keresztetzi a megértés útját éppen akkor, amikor Franciaország és szövetségesei a versaillesi békeszerződés alkalmazását a leghumanusabban kívánják végrehajtani és Németországnak lehetővé akarták tenni visszterését a nagy nemzetek közösségébe. Az „Ere Nouvelle” szerint a jobbbrézsi németek útját kell állják annak, hogy

a német reakciók kompromittálják Németországot és elkedvetlenítsék annak jóakaróit.

Az angol és francia miniszterelnökök utasították berlini nagyköveteiket, járjanak közben a német külügyi hivatalnál a bejelentett jegyzék elküldése ellen. A nagykövetek figyelmeztették a német kormányt, hogy egy ilyen lépés

végzetes kihatással lehet Németország pénzügyi és gazdasági helyzetére

és a népszövetségbe való felvétele is ettől függ. Franciaország berlini nagykövete ma megjelent a német külügyminisztériumban és közölte, hogy a német jegyzék rossz hatást keltett Franciaországban. Stresemann helyettese felvilágosította a nagykövetet, hogy a kormány kénytelen volt a jegyzéket elküldeni a német nemzeti pártnak adott ígérete folytán, mert a párt csak ennek ellenében szavazta meg a Dawes-egyezményt.

az Aviva és a Barisszia országos szervezet mellett a Ceire Mizrahi országos szervezete is ott álljon, mert enélkül a zsidó ifjuság részvétele a Palesztina-munkában nem egységes.

Utána dr. Friedemann felhívja a konferencia figyelmét, hogy az eddigi tárgyalások során igen keveset foglalkoztak a Palesztina-kérdéssel és ezért kéri, hogy a most folyó vitát zárják le és a program következő pontjaiban elsősorban a Palesztina-kérdéssel, aztán a Keren Hajesszóddal, az általános világpolitikai zsidó helyzettel és a Jewish Agencyvel való állásfoglalással foglalkozzanak. A konferencia dr. Friedemann javaslatát magáévá teszi és az elnök a zárzó jogát dr. Fischer Józsefnek adja meg.

Dr. Fischer szintén ajánlja, hogy a mult bírálatát a további tárgyalásokból kikapcsolják ki. Hibák történtek a vezetőség részéről, de legalább ilyen hibák történtek a cionista nagyközönségben is. Fischer József ezután szintén szóvá teszi az Uniunea kérdését és hangsúlyozza, hogy a Szövetség minden hajlandósága mellett az Uniunea-val való közreműködésre soha sem lesz kapható arra, hogy egy jöttát is feladjon leszögezett nemzeti programjából. Ezután a cionista delegátusokhoz appellál, hogy mindenképp teljesítsék a Keren Kajemettel és Keren Hajesszóddal szemben fennálló kötelezettségeiket, mert aki ezt nem teljesítette, annak nincsen joga itten követelésekkel előállania. Dr. Fischer József szavait a konferencia hosszú ovációja követte.

A konferencia köszönetet szavaz Klein Miksának és Székely Bolának

Az elnök ezután öt perc szünetet rendel el. A szünet után Nussbaum elnök javasolja, hogy több pontot a plénum helyett bizottságok elé terjesszenek. Ezután ajánlja, hogy a vezetőségnek a felmentvényt megadják. Javasolja továbbá, hogy Klein Miksa dr.-nak és Székely Bolának köszönetet fejezzenek ki azért a dícséretes munkájukért, melyet az elmúlt évben részben a Szövetség, részben a jogvédő iroda keretén belül az erdélyi zsidóság érdekében kifejtettek. A javaslatokat egyhangulag elfogadják.

A délelőtti plenáris ülés ezzel végetért.

.....

Bonyadalom Németország Jegyzéke miatt a háborús bűnösségről

Angol és francia demars Berlinben. Veszélyben forog a londoni konferencia eredménye. A népszövetség egyhangulag elfogadja a döntőbírósság felállítását

Genf, szept. 8. A népszövetség plenáris ülése egyhangulag elfogadta a döntőbírósság felállításáról szóló francia-angol rezolúciót. Az erre vonatkozó határozat szövege szerint a plenáris ülés tudomásul veszi a képviselt kormányok nyilatkozatait, amelyekben

a végleges béke fentartására irányuló megegyezés

alapjait látja. A kifejezésre juttatott különböző szempontok között továbbra is fennálló nézeteltérések összeegyeztetésére, hogy a népszövetség ülésszaka után a lezárás kérdésében külön nemzetközi konferencia legyen összehívható, a plenáris ülés a következőket határozza el:

A harmadik bizottság megbízást kap arra, hogy vizsgálja meg a bizottság és a fegyverkezés korlátozásának kérdésre vonatkozó okmányokat, mindenképp a különböző kormányoknak a kölcsönös segítségnyújtásról szóló szerződésre vonatkozó tettele óta elkészített többi tervezeteket. Vizsgálja meg a harmadik bizottság azokat a kötelezettségeket, amelyek a népszövetségi egyezségokmány alapján a biztonsági és leszerelési kérdés megoldása esetén esedékessé válnának.

Az első bizottság megbízást kap, hogy az esetleges módosításokra való tekintettel vizsgálja meg a népszövetség egyezségokmányának a vizsályok rendezésére vonatkozó cikkelyeit, azonkívül vizsgálja meg a nemzetközi bíróság alapszabályai 36. cikkelyének második szakaszában foglalt rendelkezéseket, hogy a plenáris ülés által elfogadott klanuli beiktatásának megkönnyítésére ezek a rendelkezések milyen hatások között precízírozhatók.

Minden azzal a céllal történik, hogy a világ népeinek szolidaritása és biztonságát megőrizdüljön és hogy békés úton oldjanak meg minden háborús veszélyt, amely az államok között támadhat.

Megszigorították a felvételi vizsgákat a kolozsvári egyetemen

Ellentétes rendelkezések az egyetemi hallgatók katonai felmentéséről

(Cluj-Kolozsvár, szept. 8. Az Uj Kelet tudósítójától.) Az egyetemi diákmozgalmaknak epilogusaként a közoktatásiügyi miniszter az elmúlt évben felvételi vizsgát tett kötelezővé az összes romániai egyetemeken. Mi már annakidején is felemeltük tiltakozó szavunkat ez ellen a rendelkezés ellen, mert a felvételi vizsgák rendszeresítésében burkolt numerusz klauszuszt láttunk. Az egyetemek több fakultása pedig a tanulni akarók jogsérelméről kívül az egyetemi autonómiába való beleavatkozást látott a közoktatásiügyi miniszter rendelkezésében és éppen ezért nem is tartotta meg a felvételi vizsgákat.

Ez volt a helyzet az elmúlt tanévben. Az idei tanév megnyitása előtt több fakultás felterjesztéssel élt a közoktatásiügyi miniszterhez és

kérte a felvételi vizsgák eltörlését.

Angheliescu közoktatásiügyi miniszter válasza ma érkezett le a kolozsvári egyetemhez. Eszerint a közoktatásiügyi miniszter nemcsak hogy nem törölte el a felvételi vizsgákat, de azokat több szempontból lényegesen megszigorította és kötelezte az összes fakultásokat arra, hogy szeptember végén feltétlenül bonyolítsák le ezeket a vizsgákat.

A közoktatásiügyi miniszter rendelkezése nemcsak az egyetemek autonómiáját sérti, de a tanzsabadság legesimibb joga és a középiskolák által kibocsátott érettségi bizonyítványok tekintélye ellen is. Egészen természetes ugyanis, hogy a külföldi egyetemek ha arról értesülnek, hogy Romániában kibocsátott érettségi bizonyítványok a romániai egyetemeken is csak külön felvételi vizsga letétele után jogosítanak beiratkozásra, maguk is megszorongató intézkedésekkel fognak élni a román érettségi bizonyítványokkal szemben.

Végre is a külföldi egyetemektől nem lehet elvárni azt, hogy több respektus tanúsítsanak román iskolai bizonyítványokkal szemben, mint a bizonyítványokat kiállító ország közoktatásiügyi minisztere.

A felvételi vizsgák kérdéséhez kapcsolódik az a lehetetlen helyzet is, amelyet két minisztérium ellentétes rendelkezése teremtett az egyetemi hallgatók katonai felmentésének kérdésében. A hadügyminiszter ugyanis az elmúlt napokban úgy rendelkezett, hogy az 1924-25. tanévre csak azok az egyetemi hallgatók nyerhetnek tanulmányi felmentést, akik a kellő iratokkal — tehát a beiratkozási, vagy látogatási bizonyítvánnyal is — felszerelt

kérvényeket még szeptemberben benyújtják

az illetékes hadkiegészítők útján a hadügyminisztériumba. Ezzel szemben a közoktatásiügyi miniszter a felvételi vizsgák kötelező megtartásának elrendelésével egyidejűleg a beiratkozásokat október hóra toltta ki. Az egyetem pedig mindaddig meg nem beiratkozás ténye meg nem történi, sem beiratkozási, sem látogatási bizonyítványt nem ad ki. Ilyenformán a két minisztérium rendelkezését feltétlenül harmóniába kell hozni egy újabb rendelettel, különben a besorozott egyetemi hallgatók igen súlyos helyzetbe kerülnek.

Kongresszusok napja Kolozsváron

Országos cipészegyesület alakul. A mészárosok országos kongresszusa. A vaskereskedők is szindikátusba tömörülnek

(Cluj-Kolozsvár, szeptember 8. Az Uj Kelet tudósítójától.) Vasárnap vette kezdetét a kolozsvári mintavásárral kapcsolatos ipari kongresszusok sorozata. A legfontosabb ipari és kereskedelmi szakmák képviselői gyűltek össze azoknak a fontos problémáknak megtárgyalására, melyek a mai viszonyok között legközvetlenebbül érintik ezen kereskedői és iparágak érdekeit.

A mintavásárral kapcsolatos kongresszusok sorozatát az erdélyi és bánáti cipészek kongresszusa kezdte meg, mely vasárnap délelőtt nyílt meg a kereskedelmi és iparkamara nagytermében. A kongresszust Hevesi József kamarai alelnök nyitotta meg. A kongresszus imponáns keretek között zajlott le. Résztvett a kongresszuson csaknem valamennyi erdélyi város cipésziparának képviselője. A tárgysorozat első pontjaként a cipésziparral kapcsolatos adóügyek szerepeltek. A kongresszus kimondta, hogy követelni fogja a kisiparosságot súlyosan érintő adók leszállítását. Követelni fogja továbbá a kormánytól a rendelkezésre dolgozó cipészek kivételét a spekulációs törvény rendelkezése alól. Kimondta a kongresszus, hogy a készletpók behozatalának korlátozását fogja kérni a kormánytól s egyben kérni fogja a fegyveripar rendezését is. A cipésziparosok helyesnek látják, ha a fegyvereket megengedhetőnek, hogy a fegyvereket által készített cipőket olcsó áron tömegesen dobják a piacra. A kongresszus végül elhatározta egy országos cipészegyesület megalakítását. Az egyesületet előkészítő bizottság elnöke Hevesi József kolozsvári cipész választották meg.

Ugyancsak vasárnap kezdődött meg az erdélyi és bánáti husiparosok kongresszusa. A kongresszust szintén Hevesi József iparkamarai alelnök nyitotta meg. A korelnök és a kongresszusi titkár megválasztása után megkezdtek azoknak a nagy horderejű kérdéseknek tárgyalását, melyek az erdélyi husiparosok érdekeit a legközvetlenebbül érintik.

A kongresszus szükségesnek mondta ki egy országos mészáros-egyesület megalakítását és egységesen állást foglalt az egyszerűbbes formái adónak a husipari termékeknek való eltörlése mellett. A kongresszus kimondta, hogy a kormánytól kérni fogja a husiparosok adó-

zásának helyes megállapítását és egyben az iparengedélyek revízióját is szorgalmazni fogja. A kongresszus kimondta, hogy szükségesnek tartja egy önálló mészárosbank felállítását, mely megfelelő hitelek nyújtásával járul hozzá a mészárosok gazdasági helyzetének javításához. A kongresszus részletesen foglalkozott még az export és a szabadkereskedelem kérdéseivel. A szabadkereskedelem visszaállítása a mészáros iparnak is elengedhetetlen érdeke. A kongresszus hangsúlyozottan követelte az ipartörvények revíziójának sürgetését és a vasárnapi munkaszünet rendezését. Kimondta végül a kongresszus, hogy a serelemes városi illetékek eltörlését fogja kérni a husipari termékekre vonatkozólag. Több indítvány után a kongresszus véget ért.

Hétfőn vette kezdetét Erdély és Bánát vaskereskedőinek kongresszusa. A kongresszus korelnökül Csiky marosvásárhelyi vaskereskedőt választotta meg. A kongresszuson számos vidéki delegátus jelent meg. A kongresszus tárgysorozatán egy vaskereskedői egyesület megalakításának kérdése szerepelt. Az egyesületnek az a feladata, hogy a vaskereskedők érdekeit előmozdítsa, megtegyen minden intézkedést a vaskereskedelem konszolidálása és fejlesztése érdekében és a vaskereskedők érdekeinek a hatóságoknál való hathatós képviselésére. Az egyesület árubeszerezésénél a tagoknak díjtalanul felvilágosítást ad, összekötőkapocsként működik a hazai és külföldi ipar között. Ezenfelül rendszeresen közli tagjaival a kormány rendeleteit és utasításait, ingyen információt ad vasuti, postai és szállítási ügyekben. Egyesületi bíróságokat alakít, melyek pártatlanul ítélnek vaskereskedők ügyeiben. Álláskövetéssel megkönnyíti a munkaadó és munkakereső helyzetét. Havonként más-más városban tartandó gyűléseivel egészséges vérkeringést hoz a vaskereskedelembe, megkönnyíti az áruk kicserélését. Az egyesület megalakítása körül élénk vita fejlődött ki. Lapzártunkkor még a vita folyik, de minden jel arra vall, hogy a vaskereskedők egyesületének megalakítását a kongresszus ki fogja mondani.

— Orvosi hír. Dr. Goldenberg ideggyógyász külföldről hazatérve, rendeléseit és ujjonnan általalkított physiotherapiái intézetét Str. Memorandului (v. Unió-u.) 24. alatt ismét megnyitotta.

A kereskedelmi kamarák nagyváradai kongresszusa

(Oradea-Mare-Nagyvárad, szeptember 8. Az Uj Kelet tudósítójától.) Hétfőn délelőtt fél tizenegy órakor nyílt meg körülbelül négyszáz delegátus részvételével a romániai kereskedelmi és iparkamarák országos kongresszusa Nagyváradon. A kormány képviselőjében Mosoiu miniszter, Christodorescu vezérigazgató jelentek meg. Nagyváradról Popoviciu Miklós vármegyei prefektus, Bucico polgármester, Catana rendőrprefektus, Lázár Aurél, Chirvai Vasul országgyűlési képviselők jelentek meg. Kolozsvárt Negrutiu kamarai elnök, Pop Sevér alelnök, Caciula főtitkár és dr. Bereczky titkár képviselték. Barbu Romulus, a nagyváradai kamara elnöke nyitja meg az ülést és üdvözlö Mosoiut, mint a kormány képviselőjét, valamint az ország minden részéről nagy számban megjelent vendégeket.

Beszédében röviden visszapiant Románia eddigi gazdasági és kereskedelmi életére és megállapítja, hogy gazdasági életünkben jelenleg válságos tünetek mutatkoznak. Ezeknek a bajoknak orvoslására hivatott a mai kongresszus. Mindenekelőtt a pénzühánnyal, a külföld bizalmatlanságával, a szállítási nehézségekkel, a kereskedelem szervezetlenségével, a spekulatív avultsággal, a kiviteli lehetetlen voltával és főleg a hallatlan nagy korrupcióval foglalkozik, mint a bajok kútforrásával. Mindezek oly súlyos tünetek, amelyek Románia gazdasági életének ütőerét bénítják meg, de reméli, hogy a kongresszus munkája eredményesen fogja megoldani e súlyos kérdéseket.

Utána Mosoiu miniszter üdvözölte a kongresszust a kormány nevében és elismerte, hogy vannak gazdasági problémák, de ezek nem speciális román problémák, hanem a világhátrizóból folynak. A kongresszust hivatalosan a miniszter szavai nyitották meg.

Christodorescu vezérigazgató, Taucrad Constantinescu kereskedelmi miniszter sajnálkozását fejezi ki, hogy nem vehet a kongresszuson részt. Igéri a miniszter nevében, hogy a kongresszus határozatait figyelembe fogja venni és azon lesz, hogy Románia kereskedelmét fejlessze.

Azután saját nevében megállapítja, hogy ennek a kongresszusnak és minden mostani gazdasági törekvésnek célja a közgazdaságot a békebeli nivóra emelni. E munkához szerencsét kíván.

Utána Bucico polgármester pár szóban üdvözölte a kongresszust, miután a kongresszus elnökevé Cherchez, a bukaresti kamara elnökét választották meg. Jegyzővé dr. Pap János váradai kamarai titkárt választják meg. Szünet után a orajovai kamara főtitkára, Gusztáv Demianovici tartott előadást a spekulatív törvényről, amely mint másutt, Romániában sem vált be. Nem tette olcsóbbá az életet, sőt megdrágította, úgy hogy a spekulatív törvényt, mint civilizált országhoz nem illőt, hatályon kívül kell helyezni.

Cherchez erre az ülést bezárja. Dálben a katolikus körben négyszázterítékes bankett volt.

Mintavásár alkalmával
örömet szerez hozzatartozóinak, ha

AU PRINTEMPS

ezelőtt MISSIR cégnél

Cluj, volt Unió-utca 11.

Kivételes 30 napig tartó
alkalmi áron
a jándéket
vásárol!

Lloyd 2336

HIREK

Az Új Kelet az egyetemes erdélyi és bánági zsidóság napilapja
Szerkesztők: Giszkalay János és dr. Marton Ernő.
Felelős szerkesztő Dr. Marton Ernő
Az Új Kelet cikkeinek utányomását csak a forrás megjelölésével engedjük meg.
Előfizetési árak: Egy hónapra 70 lel, negyedévre 200 lel, félévre 380 lel, egész évre 750 lel.

A termelés érdekei fontosak, nem a termelők nemzetisége

C. Osvada volt államtitkár kritikája a liberális gazdaságpolitikáról

(Cluj-Kolozsvár, szeptember 8. Az Új Kelet tudóstól.) Hétfőn délután tartotta meg a mintavásárral kapcsolatos közgazdasági szabadegyetemen C. Osvada volt államtitkár előadását, amely mélyreható érvekkel tárta fel azokat az okokat, melyek a romániai gazdasági konszolidációt elgáncsolják. Osvada banki azgató rámutatott arra, hogy Románia nyersanyagforrások tekintetében zárt egységet képez, melyet az energiák gazdasága támogat. Aránylag elegendő többlet is áll az ország rendelkezésére. Hogy mindezek ellenére Románia ma sem került a gazdasági konszolidáció útjára, ennek okát kizárólag a liberális gazdasági politikában, a korrupcióban, a bankok uralmában kell keresni. Polgári felfogás szerint a termelésnek és fogyasztásnak kiegyenlítődése, az import és export egyenlősége teremti a konszolidációt, ezzel szemben a kormány minden eszközzel a fogyasztás csökkentésére és a termelés megnehezítésére törekedik. *Nema produkció érdekei nézi, hanem a termelők származását kutatja.* A konszolidáció útjába sok akadályt gördít a polgári kapitalista-merkantilista tevékenység túltengése is, mely csak importra és exportra törekszik, ahelyett, hogy a termelés érdekeit tartaná szem előtt Nagy baj az is, hogy a bankok a valutaszpekulációra vetették magukat. Az idegen tőkét nem szabad földelni, de a bankokat arra kell szorítani, hogy legfeljebb iparvállalatok finanszírozásában és az árak készpénzre váltásában vegyenek részt. Ha konszolidációt akarunk, a termelés fokozása a fő feladat. Nagyban megnehezítik a konszolidációt a liberális kormány új törvényei, így az általános nacionalizálási, a kommercializálási és az agrártörvény is.

Nagyobb súlyt kell fektetni az agrárium fejlesztésére is. Súlyos baj, hogy nincs elég vagonunk, nincsenek megfelelő utak és a kormány máig sem tett semmit az állategészségügy rendezésére. Az erdőgazdaságot különböző jogtalan intézkedések bénítják meg, de hasonlóképpen megbénítják a cukoripar, textil, porcellán, malomipar fejlődését is. A földgaz, a széntermelés szintén a kormány különböző iparellenes intézkedéseinek áldozatai. Ha mindezeket a bajokat nem változtat a kormány, akkor meddő minden törekvés a lejávitására. Csak a teljes szabadkereskedelem, a termelés fokozása hozhat megoldást. Külön kell ezenkívül megszervezni az ipari és kereskedelmi kamarákat és fel kell állítani az agráripari kamarákat is.

C. Osvada előadása után C. Martinovici, a mezőgazdasági akadémia tanára tartott igen érdekes előadást az agrárkultúra aktuális problémáiról.

— A marnei győzelem tizedik évfordulója. Párisból jelentik: Szeptember hetedikén múlt tizedik évfordulója a marnei győzelemnek, amely nem messze Párisból véget vetett németek pyors előnyomulásának. A franciák szerint tulajdonképpen a marnei győzelem döntötte el a világháború sorsát. Joffre vezérkari főnökön kívül Gallieni tábornok nevéhez fűződik a győzelem dicsősége. Az évfordulót Meaux városában, azon a helyen, ahol a németeket megállították, ünnepelték és az ünnepségen Herriot mi-

Lángokban áll a bukaresti egyetem

(Bucarest-Bukarest, szeptember 8. Az Új Kelet tudóstól.) Ma délután óriási tűz ütött ki az új egyetemi épülettömbök jobbszárnyán. A tűz vehemens erővel csapott át az egész épülettömbre és pillanatok alatt a régi épületekre is áttért. Félórán belül az összes tűzoltó-csapatok a helyszínre érkeztek és azonnal hozzáláttak a tűz lokalizálásához, ami a megfeszített munkájuk ellenére sem sikerült a késő esti órákig.

niszterelnök is részt vett. Az ünnepség istentisztelettel kezdődött, utána bankett volt a városházán, majd az ünnepelő közönség az esetenek tömegírásához vonult, ahol leleplezték a közeli Trilardon közönségben Gallieni tábornok emléksobrát.

— Giszkalay János „Novella” című kisregényének folytatása mai számunkból anyagtorlás miatt kimaradt. Ugyancsak anyagtorlás miatt kénytelenek vagyunk a Schön Bernát árvái javára befolyt adományok kimutatását is szüneteltetni.

— Ulain védi Erzberger gyilkosát. Budapestről jelentik: A vizsgálóbíró a letartóztatásban lévő és Erzberger miniszter meggyilkolásával vádolható Heinrich Förstert orosz tolmács útján ki akarta hallgatni. Förster ugyanis végig azt állította, hogy Odesszában született és orosz nevelésben részesült. Amikor megtudta, hogy orosz tolmáccsal akarják kihallgatni, megváltoztatta régebbi vallomását és kijelentette, hogy már régen elköltözött Oroszországból és el is felejtette az orosz nyelvet. Förster a vizsgálóbíró hozzáintézett kérdésére megtagadja a választ. A német követség az elmúlt hetekben több súlyos adatot gyűjtött Förster ellen, amelyeket a napokban a külügyminisztérium útján a budapesti büntetőbíróhoz kiadott tanácsnok rendelkezésére fog bocsátani. Förster védőimát dr. Ulain Ferenc fajvédő ügyvéd vállalta, aki kijelentette, hogy a „nemes, darék és hazafias német” ügyét nagy örömmel teszi magáévá.

— Bevonják a kampókeresztes bankjegyeket. Érdekes pénzügyminiszteri rendelet érkezett ma a kolozsvári pénzügyigazgatósághoz. A rendelkezés rámutat arra, hogy egyes felelős elemek a zsidóellenes propaganda céljára a Banca Nationala által kibocsátott bankjegyeket is felhasználják és a viszonyosok fehér területre gummi-lyélgyözelem kapókereszteset nyomtattak rá. Mivel a pénzhatóságok ennek a propagandának terjesztésére és mivel a Nemzeti Bank által kibocsátott bankjegyek állami okmányokat képeznek és az azokon feltüntetett kampókeresztesjelvény a néptudatlanabb és alsóbb rétegében jogosan azt a feltevést látszik megerősíteni, hogy ez a propaganda a kormány tudtával és beleegyezésével történik, utasítja az adóhivatal pénztárait, hogy az ily propaganda jelvényvel ellátott bankjegyeket a forgalomból fokozatosan vonják ki. A kormány határozott tűz ki majd ezekben a bankjegyekben a Banca Nationalánál történő becseselésére.

— Értesítés. Értesítjük az érdekelteket, hogy népiszolgálatban a folyó tanévi beiratásokat még ma, szeptember 9-én és holnap, 10-én tartjuk meg. E hó tizedike után jelentkezőket az iskolaszékhez benyújtott kérvény alapján irhatunk be. A kérvényben a kérését elfogadható okokkal kell igazolni. *A Regele Ferdinand-uti izraelita népiszolgálat igazgatója.*

— Sherlock Holmes nyugalomba vonult. Londonból jelentik: Anglia sikereiben legkedveltebb detektívje, Ferriet rendőrfelügyelő a napokban otthagyta a rendőrséget és harminc évi tevékenység után búcsút mondott a Scotland Yardnak. Nyugalomba vonult és ezennel mint magánember óhajítja lelni hátralévő éveit. Ferriet a szenzációs bűntényeknek egész sorát bogoza ki. Az ő nyomozási módszeréről vett példát Conan Doyle és a legtöbb Sherlock Holmes esethez Ferriet szolgáltatta a legszenzációsabb adatokat. A nagyszerű reudőrzenesi egyik specialitása az volt, hogy a világhírlítlások közbiztonságát megszervezte. Arról is nevezetes volt, hogy a leghevesebb bűnösöknek

az ujjlenyomatát a fejében tartotta és nem volt szüksége daktiloszkópiára összehasonlításra ahhoz, hogy a bűnösök személyazonosságát megállapítsa. Legalább ezer ujjlenyomat volt a fejében.

— Grafikai kiállítás Nagyváradon Nagyváradról jelentik: A Vármegyei háza utcában levő tanítónőképző intézet három termében a grafikai munkások szövetsége c'uj csoportja kiállítást rendezett különféle grafikai termékekből. A kiállításon az amsterdami egyesült grafikai iskola, több osztrák, csehszlovák és német cég is képviseltette magát. A kolozsvári grafikai munkások közül kiemelkedik Szabó Elek több kiváló munkája. Figyelmet keltettek Lengyel Sándor hatásos rajzai és a Kadima izléses és sok izlettiséget tanúsító nyomtatványkollekciója, könyvei. Megemlítést érdemel a csoport keretében Krizsó Kálmán albuma.

— Beiratások a timisoarai Zsidó Liceumban. A timisoarai Zsidó Liceum összes intézetében (fiú- és leányliceum, felsőközépiskola, iskola, melyek mind nyilvánossági joggal bírnak) olyan tanulók, akik eddig más intézetekbe jártak, legkésőbb szeptember 10-ig még beiratkozhatnak. A javítóvizsgálatok 15-én, a rendes tanítás 21-én kezdődik.

— Orvosi hír. Dr. M. Geist René nőgyógyász nyári szabadságáról hazaérkezvén, rendeléseit ismét megkezdte, Oradea Mare (Nagyváradon) Pavel-u. 7. szám alatt.

— Aki harminc évig tanulmányozta a humort. Torontóban esidőszereint az angol természettudományok tanszaka ülészik, amelyen előkelő tudósok ismertetik kutatásuk eredményeit. Amerikai módra a legtöbb téma inkább gyakorlati tárgyról szól. Egy argentinai az időjárás prognózisának tökéletesítéséről beszélt, egy newyorki tanár azt a kérdést taglalta, mint lehet vis és só összetételével helyettesíteni a szénét, egy Cincinnati-ből való orvos a színvakságról tartott előadást. Legérdekesebb volt Kimmins londoni tanár előadása. Ez a tudós harminc év óta tanulmányozza a humor és vicc pszichológiáját. Sokszor gyermekben tapasztalta, hogy mit tartanak legérdekesebbnek a földön. Alaposan megvizsgálta a gyermekek szellemi fejlődését és megállapította, hogy az amerikai és angol gyermekek bizonyos életkorban milyen anekdoták iránt a legfogékonyabbak. A gyermekek, Kimmins tanár szerint, legmivelőbb mulatnak szüleik magatartásán és legnagyobb örömet okozza nekik, ha apjukon fonákosságokat vesznek észre, vagy ha valami tévedésen kapják rajta. Legritkább eset, hogy anyjukat gunyolják. A kisgyermekek számára legmulatságosabb és legvicesebb dolog a kalap. A kisbábik ujjonganak, ha felnőtt embert kis kalapban látnak és ha spró gyermek fejére nagy kalapot tesznek. Ha szél viszi le valaki fejéről a kalapot, az is boldogság a gyermekek számára. A tanár ebből azt következteti, hogy a kalap valahogyan nem tartozik természet szerint az ember ruházatához és ezt a gyermeki lélek jobban megéri.

— Orvosi hír. Dr. Heller József szülész és nőgyógyász, németországi klinika volt asszisztense hosszas bécsi és párisi tanulmányutjáról hazaérkezve a Str. N. Jorga (v. Jókai u.) 3. sz. alatt, a Generala cég új palotájában a Hotel New-York mellett rendeléseit megkezdte délelőtt 11—12. és délután 3—5. Diathermia kezelés.

* Rákóczi-ut letelején 5 szoba, konyha, fürdőszoba, előszoba, verandás szép villa olcsón eladó és vétel esetén azonnal elfoglalható. Villany, vízvezeték, telefon levezetve. Értekezni: IMPERIAL újságíróiában. Str. Reg. Maria 12. [Bejártat Minorita-u. felől.]

A mintavásár tartama alatt állandó nagy szörmekiállítást rendezek

Rader No. 1220
„Mode de Paris”
S. Eisenstädter
Cluj, Piața Unirei 12

Kirakatalm megtekinthetők minden este 10 óráig

SPORT

A Haggibbor nyerte meg a Stotter-serleget

Az erdélyi zsidó sportegyesületek nagyváradi körmérkőzésének két napja

(Oradea-Nagyvárad, szept. 8. Az Uj Kelet tudósítójától.) Vasárnap délután valóban imponáns külsőségek között, Nagyvárad zsidóságának osztatlan érdeklődése mellett zajlott le a Stotter Aladár által kitűzött remekműű serlegért Erdély zsidó csapatai közt folyó küzdelem első napja, valamint a mérkőzéssel kapcsolatos sportünnepélyek.

Kadima—Makkabea 5:0 (1:0)

Verőfényes, kellemesen meleg időben, délután 3 órakor vette kezdetét a Makkabea—Kadima mérkőzés, melyen a következő összeállításban szerepeltek a csapatok:

Gárdos, Weisz, Rosenberger, Fodor II., Stern, Friedmann, Raducziner, Halle, Schnabel, Fodor I., Fischer.

Makkabea: Wohl, Bux, Lefkovic, Löwy, Schwarz, Morgenstern, Borgida, Kohn, Klein, Abraham, Eliás.

A temesvári csapat technikai fölénye már az első percekben kidomborodik, a Makkabea rutinizatlan és minimális technikai tudással rendelkező játékosai képtelenek egy rendszeres és a Kadimáknak kapujára veszélyt jelentő támadás keresztülvitelére. Technikai fogyatékoságukat durváskodással igyekeznek pótolni és a rekedtül erélytelenül bíraskodó Szabó Andor hibás ítélezései károsan befolyásolták a mérkőzés lefolyását.

A 10-ik percben Gárdos Kadima-kapus megsértül és kiállni kényszerül. Helyét Fodor II. foglalja el. A temesváriak ennek ellenére is fölényben vannak és 5 perc múlva Bux hibájából megszületik az első gól: a kitűnően játszó Fodor I. kiszökik, a balszélről centerezett labdát Halle a hálóba továbbítja.

A Makkabeának is alkalma nyílik gól elérésére, de Eliás balszélső egy általa kidolgozott labdát biztos helyzetben elhibáz. Bux súlyos durvásga és Fodor I. szép szabadrugásai képezik említésre méltó momentumait a félidőnek.

A második félidőben a 10 emberrel játszó Kadima mintha visszaesne, a Makkabea szívós játéka mezőnybeli fölényt eredményez számára, melyet azonban kihasználni képtelen. A Kadima Halbe—Schnabel—Fodor által vezetett támadásai mindannyiszor veszélyt jelentettek a Makkabea kapujára és végül is 4 nem teljesen megérdemelt gólt nyert kifejezést. A 9-ik percben Halbe centerét Fodor értékesíti Wohl hibájából góllá. Halbe egyéni játékkal háromra szaporítja a 25-ik percben a gólok számát, egyéni akció után. Változatos játék után a 40-ik percben Fodor fejeli, az utolsó pillanatokban ugyancsak Fodor rugja a Kadima további gólját.

A mérkőzés után a sómér-centurió tornászcsapata mutatott be Bux Manó vezetésével bot- és szabadgyakorlatokat, melyeknek szabatos kivitele a nézők általános elismerését váltotta ki.

Haggibbor—Samson 1:0 (1:0) Az érdeklődés homlokterében természetesen a két idegen csapat bemutatkozása volt a nagyváradi pályán, annál is inkább, mert a mérkőzés favoritjaként a Haggibbor tavaly győztesként hikerülő csapata szerepelt. A mérkőzés lefolyása valóban méltó is volt a két allantétes stílusú zsidó csapat küzdelméhez, az első perctől az utolsóig példásan fair, élvezetes és szép, technikailag kifogástalanul keresztülvitt akciókban bővelkedő volt. A győztes csapat azonban, bár tagadhatatlanul a rutinizotabb és fölényesebben játszó csapat volt, győzelmét nem érdemelte meg és a vereségtől csak szerencséje mentette meg. A fiatal erőkből összeállított máramarosszigeti zsidó csapat váratlanul szép, lelkes és az utolsó pillanatig nem lankadó játékkal a nagyszámú publikum általános szimpátiáját és meglegedését váltotta ki. Azt mondhatnók, hogy néhány kolozsvári kivételével az egész közönség az odaadón játszó Samson-fiúk győzelmét óhajtotta. A Haggibbor technikai készsége és rutinja azonban ezúttal győzelmeskedett a szív és lélek játéka fölött.

A csapatok a következő összeállításban szerepeltek. Haggibbor: Rosenfeld, Pollák—Wesel, Virágh—Braun—Klein, Katz—Mózes—Farkas II.—Reményi—Ankraut. Samson: Wiener, Nadler—Perl, Gavallér II.—Eizikovits II.—

Fuchs, Gavallér I.—Zimmermann—Salamon—Eizikovics I.—Farkas.

A mérkőzés elején a Samson támad, Pollák labdájával felnyomul a Haggibbor a 9. percben, Mózes Reményihez irányított passzát Nadler a 16-on belül kézzel fűti le. A megítélt tizenegyeset Pollák mesterien helyezett lövéssel góllá értékesíti. A félmagas labda a kapuléc belső oldaláról pattant a hálóba. A gól után gyönyörű mezőnyjáték fejlődik ki, mindkét csapat szép akciókkal igyekszik az ellenfél kapuját megközelíteni. A 10. percben Mózes egy ártatlan kiszólása miatt kiállítja az erőlyesen bíraskodó Kiss Ernő. A Haggibbor 10 emberrel is a többet támadó fél.

A második félidőben a Samson felén folyik a játék, a 23-ik percben Ankraut kornert csinál, a centerezett labdát azonban Wiener nagy önfeláldozással védi. Az iramot fokozó Samson hatalmas finissel lepi meg a Haggibbort és döntő fölénybe jut. A 36-ik percben a kiszökő Gavallér I. biztos helyzetben tétovázik

és a labda a rávető Rosenfeld zákmánya lesz. Három perc múlva Gavallér I. centerét Wesel a 16-os vonalon belül kézzel fűti le. A megítélt tizenegyeset a közönség óriási izgalma közepette Salamon rugja: az erőtlentül a sarokba passzított félmagas labdát Rosenfeld rávetve magát kiöklözi, a ráfutó Salamon az ellenkező sarokra lö, de a közben felugró Rosenfeld a levegőben uszva, gyönyörű védelem hártja el a gólveszélyt. Rosenfeld braurját viharos taps jutalmazza és a letargiából felrúzó Haggibbor támadásai közben ér véget a mérkőzés.

A mérkőzés félidőjében Márk I. és II., Áron, Singer és Zádor összeállításu ötös cserkésztor-nászcsapat a korlátlan és nyújtón mutattak be mesteri mutatványokat. Kasziner Rezső.

Hétfőn délután a tegnapi játék két győztese mérkőzött. A meccset a Haggibbor 2:0 (2:0) arányban megérdemelten nyerte meg a temesvári Kadima ellen. Strasser kifogástalanul bíraskodott. A temesváriak az utolsó pillanatban egy 11-est elrúgtak. Ezzel a győzelemmel a Haggibbor nyerte meg a Stotter serleg vándordíját. A Haggibbor góllalt Baumzweig rugta.

A vigaszdíjért való mérkőzésnek, amely a vasárnapi vesztes két csapat között folyt le, a máramarosszigeti Samson lett a győztese, melyet 3:2 (2:0) arányban nyert a nagyváradi Makkabea ellen.

Felavató mérkőzések a kolozsvári CFR új pályáján

A vasárnapi és hétfői pályaváto mérkőzések. Botrány a Kinizsi—CFR mérkőzés végén

(Cluj-Kolozsvár, szept. 8. Az Uj Kelet tudósítójától.) Hosszu idő óta nem részesült Kolozsvár sportközönsége igényeit annyira kielégítő programbar, mint a CFR új pályájának tegnapi felavatásakor. Annál sajnálatosabb, hogy a mérkőzések végén ünnepontás vegyült a meglegedett hangulatba és hogy ez a kínos incidens éppen a bírói funkciót végző dr. Hirsch Elemér részéről történt. A illegitimusnak tartott Csöves a játék végén ugyanis heves szóváltás után inzultálta Glatt Béla temesvári kereskedőt, a Kinizsi birkozószakosztályának elnökét, aki a temesváriak ellen megítélt offside miatt talán tulerős kritika tárgyává tette a bírói döntést. A pofokodó dr. Hirsch ellen a sértett féllel magát azonosító Kinizsi feljelentést tett a bírótételnél.

Az ünnepélyes megnyitás.

Program szerint délután kettőkor volt a pálya ünnepélyes megnyitása. Körös-körül szépen feldisznített pálya várta a nagyszámú publikumot, amely már a kora délután valóságga ellepte a hatalmas pálya környékét.

A bejáró körül csoportosulnak a hivatalos funkcionarusok és a meghívottak, akik között ott látni Pop Danila tábornok hadtestparancsnokot a katonaság, dr. Pop Liviuszt, a Comitetul Regional képviselőket, az egyletek delegátusait, Dragos Teofil műhelyigazgató, az új pálya tulajdonképeni megalapítója údvözi a megjelenteket és kéri a Comitetul Regional delegátusát, hogy nyissa meg a pályát és adja át rendeltetésének.

Salvan mérnök köszönetet mond a CFR-nek, hogy áldozatkészségével hozzájuttatta Kolozsvárt új pályához, majd a pályát ünnepélyesen is megnyitottnak nyilvánítja, mire a CFR zenekara rázendít a királyi himnuszra. Majd megjelenik a pályán a KKASE kintő tornászgardája, Ilés tanár vezetése mellett és szebbnél szebb mutatványokkal szórakoztatják a közönséget.

KAC—Victoria 2:1 (1:0)

Három óra előtt öt perccel megjelennek a KAC és Victoria játékosai a következő felállással, Victoria: Molnár, Dóczy—Sütő, Fazekas—Pop—Palocsay, Istvánffy—Major—Chifor—Muresan. KAC: Szatmári, Kondor—Solyom, Bartók—Schultz—Léderer, Farkas László—Raduch—Rakitovszky—Kertész—Gálffy.

A legfájdalmasabb stílusban folyik a játék, váltakozó fölényvel. A 16. percben Chifor veszélyes helyzetet teremt, de labdája kapu mellé kerül. Komoly helyzet ezután csak a 30. percben keletkezik a Victoria-kapu előtt, amikor Rakitovszky harminc méterről gyönyörűen suttolt labdája a felső kapu fáról Gálffy lába elé pattan, aki azonban nagy izgatottságában addig ügyetlenkedik, amíg Dóczy elnárítja a veszélyt. A játék ezután egyre hevesebb és már-már elfajul, de Jakobi Ernő szigorú bíraskodása csakhamar rendet csinál. A Victoria ellen-támadásba megy át a kornert által a KAC-védelem bosszantóan lassúsága miatt Chifor gébhelyzethez jut, labdájára Szatmári elszántan vetődik s a labdát mezőnybe továbbítja. Egy perc múlva Bartók

labdájával Rakitovszky előre jut, nyugodtan kicselezi a hálókát s tizenhat méteres vonalról élesen alsó bal sarokba lö, Molnár későn véd, a labda már a hálóban van, a KAC a félidő végéig frontban marad.

Szünet alatt a KKASE tornászgardája újabb mutatványokkal szolgál, melyekben a három Morár-fivér és Békassy tűnek ki. Az idő rövidsége miatt a játékosok sietnek a második félidő megkezdésével, amelynek 2. percében Schultz 40 méteres kapufa-lövése újabb góllalalmozhó juttatja a piros-fehéreket, Raduch azonban a tradíciókhoz híven hibázik. A Victoria kísérletet tesz az egyenlítésre, ami egy kornrhelyzetből keletkezett kavardásnál Palocsay révén sikerül is. Erős tempójú játék, a labda gyors egymásutánban egyik kaputól a másikig jut. Az erős iram csak akkor hagy alább, amikor Istvánffy durváskodás és feleselés miatt a 22. percben a bíró kiállítja. Palocsay megsértül és így a Victoria 9 embere nem tudja megakadályozni a KAC újabb gólját, amelyet ugyancsak Rakitovszky helyez védtelentül a hálóba. A Victoria megadja magát szorítkozik. Végeredmény 2:1 a KAC javára. A győztes csapat legjobb emberei Schultz, Rakitovszky és Kondor voltak, a Victoriában Pop Julián, Palocsay, Chifor és Dóczy váltak ki.

Kinizsi—CFR 1:1 (0:0)

A közönség feszült figyelmé közepette jelenik meg a pályán a Kinizsi, majd nem sokára rá a CFR. Az údvözi beszédek, csokorközelelések, fényképezés után dr. Hirsch sipjélere kezdetét veszi a játék. A két csapat felállítása a következő. Kinizsi: Ritter, Hoksáry, Bach, Fenyvessy, Vogl, Teszler, Tánzer, Frech, Schiller, Zemler, Kilianovics. CFR: Maksay, Bázsa, Kinizsi, Ujvári, Végh Kami, Végh Gyula, Nagy Miklós, Karbusovszky, Takács, Ujfalvi, Szilasi.

A temesváriak az első percekben iskolajátékos produkálnak és szebbnél szebb akciókkal hamar meggyőzik a nézőket arról, hogy a Kinizsi az egyedüli csapat Romániában, amely igazi futballt játszik. Rövid, lapos passzokkal tetszésük szerint cselezik ki ellenfelüket. A támadásokat főleg Tánzerre bázisozzák, aki gyönyörű játékkal valóságga frappirozza a közönséget. Az 5. percben Tánzer Frechet góllalalmozhó juttatja, Frech azonban kapu mellé lö, Tánzer újabb lerohanása veszélyes helyzetet teremt, de Maksay menti a biztosnak látszó gólt. A vasutasok is lábra kapnak, a kitűnő helysor egymásután kergeti támadásba a csatárokat, a Kinizsi kapuja azonban nem kerül komoly veszélybe. A védelem alkalmazza a külföldön tanultakat, 30 méterről is „haza” adja a labdát. A 20. percben Takács és Ujfalvi kiszöknek, de összefutnak és földre esnek. Pár percig a CFR van fölényben. Az újabb temesvári akasztja meg. A temesváriak hibás offside-ítélése akasztja meg. A temesváriak egymásután két kornert érnek el, a vasutasok egy kornerral parirozzák az arányt, eredmény azonban nincs. Schiller kényelmeskedése biztos góltól fosztja

meg a temesváriakat, Frech ügyesen kiszóhik, már-már gól, de Maksay vakmerően eléje veti magát és a lábáról buzza le a labdát. A Kinizsi újabb támadásait *Kinizsi* (CFR) bravuros játéka teszi ártalmatlanná. Tánzer szokteti saját magát, passzolt labdáját Báza a mezőnybe továbbítja. Kilianovics egymásután háromszor foglalkoztatja Maksayt, majd Zemler újabb hibázása után végéig a féldő.

Szűnet után a CFR lelkesen támad és jobb halvesora segítségével veszélyezteti a Kinizsi kapuját. A 7-ik percben egy baloldaltól kapott labdával Ujfalvy kiszóhik és a 16-os vonalról éles szögéből, rendkívül nehéz helyzetből védhetetlen gólt lő. Az éles lövés a kapufáról menthetetlenül pattant Ritter hálójába. A gól felvillanyozza a Kinizsi csatársorát, mely meg-megújuló támadásokkal igyekszik az eredményt parizni, a vasutasok kitűnő védelme azonban, élén a hőcsozi munkát kifejtő Kinizsivel, aki a mezőny legjobb embere volt, elhárítja a veszedelemeket. Tánzer lerohanásai és Schiller mesteri labdacsoztogatása teszik élvezetessé a vasutasok térfelén folyó játékot. A 43. percben Kilianovics lerohan a balszélen, Semlerhez passzol, aki a labdát elfogva, közvetlen közelről egyenlít.

A vendégcsapat legjobb része a csatársor volt, amely különösen a második féldőben végzett szép és élvezetes munkát. Hogy ez gólokban nem nyert kifejezést, abban elsősorban is a balszerencse, valamint a CFR kitűnő védelme működtek közre. A csapat legjobb emberei a egyszerű Tánzer, Teszler és Kilianovics voltak. A vasutasok csapatajának legjobb része a halvesor volt. Kinizsi és Maksay elsőrangú munkát tettek a védelemben és Takács a csatársorban.

Vidéki eredmények

Temesvár. TAC—TMTE 1:1. A temesvári kerületben tegnap kezdetét vette a bajnoki szezon. Az eredmény meglepetés. **Arad.** AAC—Gloria-CFR 2:1 (1:1). **Biró.** B. dnár. Olimpia—AMTE 2:1. **Bukarest.** Triumf—BMTE (Brassó) 6:1 (4:0). A Triumfban szerepelt Jeszmás, a budapesti UTE kiváló csatárjátékosa és Fahn is. Előbbi három gólt, Fahn pedig két gólt rugott. **Brassó.** Az Ivria körmérkőzése, amelyen az ottani CFR, a Coltea és a Lomási Sportklub vettek részt, szép anyagi sikerrel zárult. Az eredmények a következők: Coltea—Ivria 9:1 (6:1). **Biró.** Szabó. A fiatal zsidó csapat nyolc tartalékkal szerepelt, mivel játékosok a nagyváradi cionista konferencia csúszásánnapján voltak. **Lomási SC—CFR** 2:1 (0:1). **Biró.** Suciu. **Segesvár.** Brassó Olimpia—Vulturul 2:1. **Marosvásárhely.** Az MSE mérkőzése a székhelyudvarhelyi Hargitával elmaradt, mert a vásárhelyiek utközben defektet kaptak és így kénytelenek voltak visszautazni. **Nagyszalonta.** NAC (Nagyvárad)—NSC 0:0. Bajnoki mérkőzés, amely nagy meglepetésre a **viradiak** egy értékes pontvesztésével végződött. **Szatmár.** Törökvs—SzSE 3:0 (1:0). Bajnoki mérkőzés. Meglepetés.

Hétfői eredmények Kolozsváron

Victoria—CFR 1:0 (0:0). **Biró.** Lubianov. A vasutascsapat több tartalékkal szerepelt. A gólt a negyedik percben Chifor rugta. **Kinizsi—KAC** 3:2 (1:2). **Biró.** Jakobi Ernő. Megérdemelten győzött a temesvári csapat, melynek technikai fölényét a KAC lelkesedéssel parizozta nagy ambícióival. A temesváriak góljait Semler (2) és Kilianovics, a KAC-ét pedig Raduch és Kertész rugták. Kertész gólja olyan szép volt, aminőt Kolozsváron még nem láttak. Amikor megállapítjuk, hogy a Kinizsi itteni szereplését a legnagyobb szimpátia kísérte, méltánytalannak tartjuk a Kinizsi mai viselkedését a közönséggel és a pályavárató csapattal szemben. Tudtunkkal két mérkőzésre jöttek Kolozsvárra és ezért nem találjuk igazságosnak tekinteni azon eljárásukat, hogy ma a KAC-csal csak 2x40 perces időt játsztak. Elismernék, hogy a Kinizsinek el kellett utaznia, de lehetett volna módot találni más megoldásra is.

Atlétika

A szép vasárnapi futballprogramot kiegészíti a CAMP Petrosényben rendezett nemzetközi verseny, amelyen a legjobb román, magyar, cseh és jugoszláv atléták vettek részt. **Részletes eredmények:** 5000 m. síkfutás 1. Kulcsár (Budapest) 16 p. 47 16 mp. 2. Marton (Vulcani SC) 17 p. 37-08 mp. 3. Christescu (Coltea, Brassó) 400 m. junior síkfutás. 1. Szabó Bella (KAC) 2. Virgil (Stad. Rom. Bucurest). **Kalapácsvetés:** 1. Bod a (Coltea, Brassó) 41 m. 69 cm. országos rekord. 2. Szankóczy 30 m. 94 cm. 3. Pop Zorila (Universitatea). 100 m. síkfutás: 1. Rózsahegy (buda-

pesti MAC) 11-2 mp., 2. Péter (KAC), 3. Stéfen (AAC). Gyönyörű húzdelem, melyben 60 méterig Péter vezet, itt Rózsahegy utóléri és egymás mellett haladva Rózsahegy mellézőléssel nyer. **4x100 m. staféta:** 1. MAC (Budapest) 45-4 mp. **Gerelyvetés:** 1. Gyorkó (FTC) 50 m. 45 cm. **1500 m. síkfutás:** 1. Wohlerik (Vörös Vízce) (Csehszlovákia) 4 p. 17 mp. **Távolugrás:** 1. Somfay (budapesti MAC) 690 cm. **400 m. síkfutás:** 1. Pajzsi (MAC) 2 mp. **Rudugrás:** 1. Barabás

(Vulcani SC) 300 cm. **Olimpiai staféta:** 1. MAC (Budapest) 3 p. 42-4 mp. **Hírmasugrás 1.** Somfay (budapesti MAC) 13 m. 68 cm. **Magasugrás:** 1. Gáspár (budapesti MAC) 190 cm. **800 m. síkfutás:** 1. Kabat (AAC) 2 p. 5 mp. **Országos rekord.** 2. Krieger (Budapest). **Diszkoszvetés:** 1. Ambózy (Jugoszlávia) 13 m. 54 cm., 2. Dávid (KAC) 12 m. 20 cm. **A Winkler-féle bányászdiót a KAC nyerte 28 ponttal, a CAMP 27, az AAC 21 és a TAC 13 pontjával szemben.**

KÖZGAZDASÁG

A mai valutapiac

Az óriási mérveket ölt pénzühiány következtében a mai nap az összes valutákban inkább kínálat, mint kereslet volt észlelhető. Meglehetősen lenyha forgalom mellett a következő árak alakultak ki: Osztrák korona 375-380, magyar korona 370-380, cseh korona 560-565, svájci frank 36-00-36-25, dollár 188-00-190, francia frank 10-20-10-30, font sterling 8-60-8-65, olasz lira 8-35-8-45.

Valutapiac szeptember 8-án:

Bukarest. Devizák: Páris 1035, Berlin —, London 868, Newyork 193-00, Róma 862, Zürich 37-00, Bécs 29-50, Prága 578, Budapest —.

Bukarest. Valuták: Napoleon 750-00, márká —, leva 135, török lira 113, font sterling 370, francia frank 1140, svájci frank 39-00, olasz lira 870, drachma 360, dinár 260 00, dollár 194 00, lengyel márká 40 00, osztrák korona 28-00, magyar korona 28-00, cseh korona 580.

Zárlat. Nyitás—Zárlat: Berlin 126 75—126-75, Amsterdam 203-50—203-50, Newyork 532-00—533-00, London 2367-50—2369, Páris 2300 00—2310 00, Milno 2321 25—2326, Prága 1590—1590 00, Budapest 69 00—69-00, Belgrád 690 00—690 00, Bukarest 272-50—275-50, Varsó 102-50—102-50, Bécs 75-00—75 00.

Csehszlovákiában leszállítják a jövedelmi adót. Prágából jelentik: Az adóreformról szóló új törvényjavaslat lényeges módosulásokkal kerül a prágai parlament elé. Az új javaslat az adózók érdekeit tartja szem előtt. Az adóreform legfontosabb újítása az, hogy a jövedelmi adó legmagasabb tételét négy százalékról két százalékra szállítja le. Ugyanínt leszállítják a közszéki adópéteket is. A kereskedők és iparosok érdekeit a javaslat erősen védelmébe veszi. **Kimondja, hogy az évi mérlegben kimutatott vesztesége a következő esztendő aktív mérlegében levonásba hozandó az adó megállapításánál,** egyhogy a jövedelmi adó a tényleges jövedelmet fogja terhelni.

Megnyitott a nagyváradi Kereskedelmi Csarnok mintavására. Nagyváradról jelentik: A Kereskedelmi Csarnok termében megnyitott nagyváradi mintavásár érzékeny szűk keretei mellett is a nagyváradi ipar és kereskedelem kiváló teljesítőképességéről és fejlettségéről tesz tanúságot. A kiállítás vasárnap délelőtt tíz órakor nyit meg. A megnyitáson jelen voltak a hatóságok összes fejei. A hatóságok fejeit dr. Popper Ákos üdvözölte. Dr. Popovici Mihály prefektus a kormány képviselőjében méltatta a mintavásár jelentőségét. **Barbu Romulusz dr., az iparkamara titkára rámutatott, hogy a beltöldei ipar fejlettsége fölélegessé teszi sok cikkben az importot.**

Újabb fizetési képtelenségek Nagyváradon. Nagyváradról jelentik: Újabbban a következő nagyváradi cégek jelentettek fizetési képtelenséget: Porges Ábrahám, Irom és Löbl-cég. A cég passzívja 1.107.968 lej, ezzel szemben az aktívák 722.468 lejre rugnak. A cég negyven százalékos kvótát ajánlott fel hitelezőinek. A júniusban fizetési képtelenséget jelentett Beck és Benjamin cég felajánlott negyven százalékos kvótáját a hitelezők elfogadták.

A kolozsvári Renner-bőrgyár redukálta fizetését. A kormány gazdasági politikája egyre tömegesebben kényszeríti a legvirágzóbb vállalatokat is az üzemmredukcióra. Legújabbban a kolozsvári Renner-bőrgyár is arra kényszerült, hogy egyes osztálysiban redukálja a munkaidőt. A gyár megfelelő mennyiségű rendelés hiányában a pénzühiány és az általános gazdasági dpresszió miatt kényszerült erre. Körülbelül 500 munkása a gyárnak csak délig dolgozik.

Rohamosan esik a gabona ára. A pénzühiány és a hitel hiánya miatt a gabonamétek árai rohamosan esnek. Vagyonként kb. négyezer

lejjel estek az árak. A külföldi exporton a kereskedők nagy összegeket veszítenek. Az áresést a külföldi piacok olcsó ajánlatai okozzák. A kanadai buza ára hater ezer lejjel olcsóbb a román gabonánál. A bánáti buza iránt sem mutatkozik kereslet, bár a kínálat óriási. Bánáti gabonakereskedők szerint újabb áresések várhatók.

Jövahagyták a vajdasági hitelezői védegyelet alapszabályait. Ujvidékről jelentik: A belügyminiszter jövahagyta a vajdasági hitelezői védegyelet alapszabályait. A vajdasági kereskedők elhatározták, hogy ennek alapján a legintenzívebben megkezdik a védegyelet érdekében való agitációt. Sok új kereskedő belépésére számítanak.

A mintavásár felélénkítette a kolozsvári piacot. A vasárnapi és hétfői nap még az eddigi méreteket is felülmúló élénkséget kölcsönözött a kolozsvári árumintavásárnak. A két nap lefordása alatt mintegy harmincezer új látogató tekintette meg a mintavásárt. A vidéki látogatók és a kongresszusokon résztvevő delegátusok nemcsak a mintavásár területén kiállított cikkekkel vásároltak, hanem a város csaknem minden számottevő üzletében. A mintavásár sikere ekként felülmúlja a legélénkebb reményeket is, ami azt bizonyítja, hogy a mintavásár rendezésének és állandósításának nagy kereskedelmi és ipari központokban nagyban hozzájárul az elernyedt, stagnáló és különböző gazdasági bajoktól megtámadott kereskedelmi és ipari élet felélénkítéséhez. Megbízható információ szerint a mintavásárral kapcsolatos idegenforgalom és vásárlási kedv mintegy **harmincmillió lejt** hozott a szinte katasztrófális pénzühiányban vergődő kolozsvári piac gazdasági vérkeringésébe. A tizenegyekén megnyitott kereskedői kongresszustól még élénkebb idegenforgalmat vár a mintavásár vezetőse és reméli, hogy a mintavásár erkölcsi és anyagi sikere e hét végére még fokozódni fog. A kirakatversenyt rendező bizottság ezúton hozza a kereskedők tudomására, hogy a jelentkezés határidejét szeptember 11-re, csütörtökre tolták ki.

A nagykarolyi iparosok tömegesen adják vissza iparendélyeiket. Nagykarolyból jelentik: A súlyos adóterhek, a nyersanyagok drágulása arra kényszerítik a nagykarolyi iparosok nagyrészt, hogy iparendélyeiket visszasadják. Eddig 300 iparos adta vissza iparendélyét, ami aránylag nagy szám. A letört kisiparosok egy része Amerikába és Csehszlovákiába vándorol.

Hárommillió ipari hitel egy aradi textilgyárnak. Bukarestből jelentik: A Creditul Industrial legutóbbi ülésében foglalkozott az Industria Textila Aradana (Aradi Textilipar rt.) kérésével. Az igazgatóság elhatározta, hogy hozzájárul hárommillió ipari hitelnek a cég részére való folyósításához.

SZÍNHÁZ - MŰVÉSZET

A MAGYAR SZÍNHÁZ HETI MŰSORA

Kedd: A vén gazember (Ujdonság 6-odszor, Javor Alfréd vendéggel, részben új szereposztással, napi bérlet 7. szám A, sorozat 33)
Szerda: Gyere be rózsám (Operette-ujdonság, először. Premióre-bérlet 2. szám, sorozat 34)
Csütörtök: Gyere be rózsám (2-odszor, napi bérlet 8. szám B, sorozats m 35)
Péntek: Gyere be rózsám (3-adszor, napi bérlet 9. szám, A, sorozat 36)

MOZGÓK MŰSORA

Select-Mozgó. Kedd, szeptember 9. **Copperfield Dávid.** Charles Dieckens életregénye 8 felvonásban. Főszerepben Margareta Schlegel.

Uránia-Mozgó. Kedd, szeptember 9. **A vadember lánya.** Nagy szenzációs dráma 5 felvonásban. Főszerepben Pearl White.

Apollo-Mozgó. Kedd, szeptember 9. **A kalózkincse.** Nagy halandor dráma, a tengeri raklók életéből 5 felvonásban.

מלחות
תחנות
לחות מענה לשון
מלחות תפילין ציצית
ומזוזות משניות הקים והומשים

mirjamok és diszkótéses imakönyvek, valamint az összes ünnepi rituális cikkek dus választókban

megérkeztek

és legolcsóbban Cluj, Str. St. O. Iosif 2. sz. alatt a

„SAFRUTH“

zsidó könyvek kereskedésben szerezhetik be. Vidéki megrendelések pontosan eszközöltetnek. Viszonteladónak nagy árkedvezmény

Férfikalapokat

fest,
tisztít,
formál

és vasal

Fehér István kalaposmester,
Cluj, Unió-utca 21. Radout.

Postai megrendelések is eszközöltetnek!

Izrael Dezső szücs

Cluj, Strada Regina Maria (ezelőtt Deák Ferenc-utca) 35. szám
Allandóan raktáron mindenféle szőrmék

**Sportkabátok 3800, Gyermekkabátok 900
és Boák 800 leiftől feljebb**

Átalakításokat és javításokat a legolcsóbban vállalok

Deák Ferencz-u. 12.
Cluj

Textilközpont
Kábelkötések
Szolid árak!
Férfi és női ruhák

Centrál Textilezer
Bélelések
Szóló árak!

Uj üzlet Uj

Bel- és külföldi gyárak lerakata!
Lloyd 9899

LADAGYAR

Mindennemű ládákat és fadóbozókat össze-
szegezett és szétszedett részekben meg-
rendelésre azonnal készít és bár-
nova szállít a legolcsóbb áron

Sajovics és Lebovits fakereskedés és ládagyar
Cluj, Strada Cernăuți (volt Kajántól-ut) 1 sz

Gépszij!

Különböző bel- és külföldi talp és finomáru,
cserző anyagok, valamint gépszij prima külföldi
versenyképes árban kapható

Sámson Manó

börüzetében, Cluj, Str. Regina Maria 12. (volt
Deák Ferenc-u. 12.) Telefonszám 889. Lakás 387.
Iroda Cal. Reg. Ferdinand 34. R. Mossa 4002

Betonkeverőgépek

valamint az összes cementipari gépek,
u. m. cementtetőcserepek, betontéglák,
üreges betonblokkok, cementterazzo, gra-
nitoid, járdalapok gyártására kézi és erő-
hajtásra berendezve, formák, betoncsövek,
kutygyűrűk, lépcső és egyéb építési anya-
gok gyártására. Teljes asbestcementpala-
gyári berendezések, 1-a cementfestékek
stb. stb. raktárról azonnal szállíthatók.

MODERNA

Építőipari Gépek és Radiátor Rt.
Brasov, Kis ucca 12.

Árlapok és költségvetések díjmentesen!
Mielőtt cementiparigépeket vásárol, kér-
jük raktárunk megtekintését

Személyposta — Gőzhajók

Havre és Szt.-Nazaire-ból
Cuba és Mexiko
New-York és Canadába.

Felvilágosítások és jegyek:
„SARNIA“-nál

București,
Pasagiul Comédia

Rador 1572

E. Rosenzweig

Cluj, Str. Regina Maria 6.

Mellfűző gyára

készít rendelés után a legkénye-
sebb ingyeknek megfelelő has-
kötőt, melltartót.

Dusan felszerelt raktár!

Rövidáru és kézi-
munka osztály. Kelim, persa,
smyrna, gobelin és fehér himzés
anyag kapható nagy választékban.

Szolid árak!

Női, férfi és gyermekhatisnyák-
ban olcsó és nagy raktár!

JOSIF IZRAEL & Co

szücs és szörme divatáruháza

CLUJ

Ne mulassza el

a mintavásáron II. em.
15. sz. teremben szörme
divat-ujdonságainkat
megtekinteni, a hol
Páris, Bécs, és Berlin
divatmodelljei képví-
selve vannak.

Ne mulassza el

a mintavásáron II. em.
15. sz. teremben szörme
divat-ujdonságainkat
megtekinteni, a hol
Páris, Bécs és Berlin
divatujdonságai kép-
viselve vannak.

Calea Victoriei (v. Kossuth L.-u.) No 2.

**Eredeti francia
ólomszerétet**

minden nagyságban, raktárról azonnal szállít

„Mecano“ R.-t. fiókja
Cluj, Calea Victoriei 45. Telefon Int. 856.

**Orthopediai
kötszerek**

és mindennemű
gyártása nagyban és mérték után

Guterman Testvéreknél

Cluj, Str. Avram Jancu 16. (Petőfi-u.) Ké-
zítették a mintavásáron földszint 20. sz. szobá-
ban láthatók. Sircoco 178

APRÓHIRDETÉSEK

Barokri székeltű egy pár 2.-, vastag betűvel 4.- lej. Leg-
nagyobb méretű 30 lej. Alakítások 30% kedvezmény

Perzsa és szmirna sző-
nyeg jutányos áron kap-
ható és megrendelhető
bármily méretben a

Dovoara-
nál Cluj, Strada Londrel
(Hoszu-utca) 26. Kérjen
áránlatot. 1670

HUNWALD

Cluj, Str. Vlahuta (volt
Bolyai-u.) 3. Telefon 147.

Üveg esiszolda és tükör-
gyár. Kiállítás a min-
tavásáron, főépület, I.
em. 10. sz. terem. 1700

Megnyílt a Róth-féle
orth. kőser mészárszék és
fűstölté husneműgyár, Ru-
dolf-ut 20. sz. alatt, ahol
a legelőbb hentesárut és
hust lehet kapni. 1 kiló
birkahus 28 lej. 7769

Könyvszükségletét az
Uj Kelet könyvszatyá-
nál fedjezzé! Bárhól meg-
jelent könyvek beszerzé-
sét vállaljuk.

Egy-két tanulót keres-
tünk azonnalra, esetleg
teljes ellátással női divat-
áruházba. Vallásos es a'd-
ból származók előnyben
részesülnek Markusz Frid-
man, Sibiu.

Eladó egy jó karban
levő transmissio és több
fa- és vhs transmissio-
kerekek. Megtekinthetők
a „Lebeda” paplangyár-
ban. Cluj Str. Jasilor 14. 7735

Jó forgalmu sátor bérbe
kiadó. Ertekezni Boldog-
utca 14.

Hamburg--Amerika Linie United American Lines

Rendszeres és direct vonalak
modern gyorsgőzösekkel

Kanadába Argentínába **Braziliába**
Cuba és Mexikoba

valamint heti **Észak-Amerikába** legújabb „Al-
készeri utazás **„Resolute” és „Reliance”** gőz-
seikkel. — Díjtalan felvilágosításokkal az ösz-
szes utazási lehetőségekről mindenkor szívesen
szolgál a

Romániai vezérképviselőt:

Lazar H. Lazarovitz

Központ: Timişoara. Str. Mercy 2. Telefon 16-58.
valamint fiókjai: Bukarest, Calea Grivitei No 188,
Arad, Str. Eminescu 12,
Oradea-Mare, P. Mihai Viteaz 5,
Sighişoara, Piata Unirei 24.
Lloyd 2309

ajándék- és diszmutárgyak

Fenyő és Braunfeld

adv. szállítók világvárosi ékszerüzletében kaphatók
Cluj, Piata Unirei. Lloyd 1962

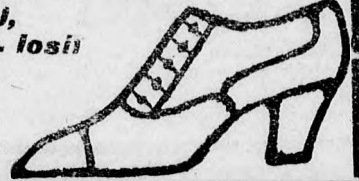
Hölgyeim! Örösi választék érkezett filc és
bársony kalapokban. Rendkívül
olcsó reklamárok. Mindeunemű
átalakítások és formálások 48 óra alatt készülnek.

„IDEAL”

női kalapüzlet, Cluj, Calea Regele Ferdin-
and 8. szám. Gólya-drúdzsal szemben.

RÓTH cipész

CLUJ,
Str. St. O. Iosii
volt Szép-
utca

Zsák Zelneg Kötél
HAVAS DEZSÓ
TIMISOARA

Villamos vizmelegítő rud

Bármely villágítási konnektorhoz bekapcsolhatók.

Forró víz meleg helyiség
pár perc alatt.

Megtekinthetők
a Mintavásáron is és
Pallós és Markó
okleveleves gépészmérnököknél
Cluj, Strada Nikolaj Jorga No. 7.
Telefon 650.

„Piccolo”
villamos kályha
Bármely villágítási konnektorhoz bekapcsolhatók.

Telefon 493. Telefon 493.

IRÓGÉPEK

ideal, Royal, Stoewer,
Record, Erika,

új és használt, valamint minden-
nemű írógépkellékek állandóan
raktáron

Speciális mechanikai javítóműhely

FINKLER ANTAL

CLUJ
Calea Regele Ferdinand
Nagy vashíd mellett

RADOS & CO

Festék nagykereskedés
Cluj, Cal. Reg. Ferdinand

21

TELEFON: 6-92

Állandó nagy raktár:

Marx lackok * Alberdingk
firnisz * Peterswaldi zink-
weiss * Vegyi és föld festé-
kek * Nürnbergi ecsetek.

Kiváló minőségű,
kellemes és üdítő

tordai sör

Gyár: Torda, telefon 5. Főraktár: Cluj, telef. 394

ZONGORA OCASSIÓ

Telefon 13-45 sz.

Kittusó hangu rövid, keresztúros
zongorák, pianinók már 25.000
lejtől kaphatók. Alkalmi vétel.

STERNBERG

Oradea-Mare
Piata Unirei
2.